

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет маркетингу

Кафедра регіоналістики і туризму

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	05 «Соціальні та поведінкові науки»
Спеціальність	051 «Економіка»
Освітньо-професійна програма	«Економіка міста та урбаністика»

Форма навчання: очна (денна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему: «Розроблення напрямів подальшої інтеграції внутрішньо
переміщених осіб у міста їх поточного перебування»

Здобувача: Петровський Антон Вячеславович

(підпис)

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Оболенський Олексій Юрійович

(підпис)

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією з атестації
здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри: доктор економічних наук, професор, академік НАН України
Данилишин Богдан Михайлович

(підпис)

Київ 2025

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

**Факультет маркетингу
Кафедра регіоналістики і туризму**

Рівень вищої освіти
Галузь знань
Спеціальність
Освітньо-професійна програма

перший (бакалаврський)
05 «Соціальні та поведінкові науки»
051 «Економіка»
«Економіка міста та урбаністика»

ПОГОДЖЕНО

Керівник проєктної групи (гарант)
освітньо-професійної програми
_____Шевченко О.В.
(підпис) (ініціали, прізвище)
_____ 20__ р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри
_____Данилишин Б.М.
(підпис) (ініціали, прізвище)
_____ 20__ р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу вищої освіти **Петровському Антону Вячеславовичу**

денної **форми навчання**

на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи

**на тему «Розроблення напрямів подальшої інтеграції внутрішньо
переміщених осіб у міста їх поточного перебування»**

Тему затверджено наказом ректора Університету від "14 січня" 2025 р .№ 65-ст

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на матеріалах:

статей у наукових виданнях та журналах вітчизняних та зарубіжних науковців, статистична інформація міжнародних організацій, навчальні підручники та посібники; законодавчі та статистичні документи, матеріали конференцій, семінарів, присвячених розвитку міст та впровадженню "розумних" стратегій, що стосуються стратегічного розвитку міст України та Києва, електронні ресурси.

План кваліфікаційної бакалаврської роботи

Розділ 1	ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ІНТЕГРАЦІЇ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ У ТЕРИТОРІАЛЬНІ ГРОМАДИ МІСТ ЇХ ПОТОЧНОГО ПЕРЕБУВАННЯ
Розділ 2	АНАЛІЗ ПРОЦЕСІВ ІНТЕГРАЦІЇ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ У ТЕРИТОРІАЛЬНУ ГРОМАДУ МІСТА ЛЬВІВ В 2022-2024 РОКАХ
Розділ 3	НАПРЯМИ СПРІЯННЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНТЕГРАЦІЇ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ У ТЕРИТОРІАЛЬНУ ГРОМАДУ МІСТА ЇХ ПЕРЕБУВАННЯ

Об'єкт дослідження:	Процес інтеграції внутрішньо переміщених осіб у міста їх поточного перебування
Предмет дослідження:	напрямки сприяння та забезпечення інтеграції внутрішньо переміщених осіб у територіальну громаду міста їх перебування.
Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи:	обґрунтування потенційних напрямів подальшої інтеграції внутрішньо переміщених осіб у міста їх поточного перебування.

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1	визначити поняття та особливості інтеграції внутрішньо переміщених осіб у нових містах перебування, розглянута схема ситуації інтеграції ВПО; розглянути нормативно-правові засади інтеграції внутрішньо переміщених осіб у міста їх поточного перебування; визначити економіко-соціальні потреби внутрішньо переміщених осіб і методика їх оцінювання;
У розділі 2	охарактеризувати динаміку та структуру потоків внутрішньо переміщених осіб у місті Львів в 2022-2024 роках; оцінити економіко-соціальні потреби внутрішньо переміщених осіб в місті Львів; виявити основні проблеми інтеграції внутрішньо переміщених осіб у територіальну громаду міста Львів;
У розділі 3	адаптувати зарубіжний досвід інтеграції внутрішньо переміщених осіб у територіальні громади міст їх поточного перебування; запропонувати шляхи формування ефективних стратегій забезпечення інтеграції внутрішньо переміщених осіб в територіальні громади міст їх перебування; обґрунтувати основні положення нормативних документів щодо результативного забезпечення інтеграції внутрішньо переміщених осіб у територіальну громаду міста Львів.

**Завдання підготував
науковий керівник**

д. е. н., професор Оболенський О.Ю.

(підпис)

«__» _____ 2025 р.

**Завдання одержав
здобувач**

(підпис)

Петровський А.В.

«__» _____ 2025 р.

Реферат

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 70 сторінок, 11 рисунків, список використаних джерел з 73 найменувань.

«Розроблення напрямів подальшої інтеграції внутрішньо переміщених осіб у міста їх поточного перебування»

Актуальність: Внутрішньо переміщені особи становлять одну з найбільш вразливих груп населення. Вимушене переміщення призводить до серйозних змін у соціальній екології особистості, спричиняючи депривацію та соціальну ізоляцію, збільшуючи ймовірність насильства і створюючи умови для виникнення «пастки бідності», що виражається у залежності від соціальної допомоги.

Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи – є обґрунтування потенційних напрямів подальшої інтеграції внутрішньо переміщених осіб у міста їх поточного перебування. Відповідно до поставленої мети були визначені такі завдання:

- визначити поняття та особливості інтеграції внутрішньо переміщених осіб у нових містах перебування, розглянута схема ситуації інтеграції ВПО;
- розглянути нормативно-правові засади інтеграції внутрішньо переміщених осіб у міста їх поточного перебування;
- визначити економіко-соціальні потреби внутрішньо переміщених осіб і методика їх оцінювання;
- охарактеризувати динаміку та структуру потоків внутрішньо переміщених осіб у місті Львів в 2022-2024 роках;
- оцінити економіко-соціальні потреби внутрішньо переміщених осіб в місті Львів;
- виявити основні проблеми інтеграції внутрішньо переміщених осіб у територіальну громаду міста Львів;
- адаптувати зарубіжний досвід інтеграції внутрішньо переміщених осіб у територіальні громади міст їх поточного перебування;

- запропонувати шляхи формування ефективних стратегій забезпечення інтеграції внутрішньо переміщених осіб в територіальні громади міст їх перебування;
- обґрунтувати основні положення нормативних документів щодо результативного забезпечення інтеграції внутрішньо переміщених осіб у територіальну громаду міста Львів.

Об'єкт дослідження є процес інтеграції внутрішньо переміщених осіб у міста їх поточного перебування.

Предметом дослідження є напрями сприяння та забезпечення інтеграції внутрішньо переміщених осіб у територіальну громаду міста їх перебування.

Методи дослідження: описовий метод та комплексний аналіз літературних джерел для дослідження теоретико-методичних засад інтеграції внутрішньо переміщених осіб у територіальні громади міст їх поточного перебування; статистичний аналіз соціально-економічних показників використано для аналізу динаміки та структури потоків внутрішньо переміщених осіб у місті Львів в 2022-2024 роках; методи порівняння, статистичний метод, метод узагальнення для оцінювання економіко-соціальних потреб внутрішньо переміщених осіб в місті Львів; порівняльний аналіз зарубіжного досвіду використано для розробки напрямів сприяння та забезпечення інтеграції внутрішньо переміщених осіб у територіальну громаду міста їх перебування.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів: полягає в проведенні аналізу динаміки та структури потоків внутрішньо переміщених осіб у місті Львів в 2022-2024 роках і формуванні рекомендацій щодо результативного забезпечення інтеграції внутрішньо переміщених осіб у територіальну громаду міста Львів.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи: 2025

Рік захисту роботи 2025

Ключові слова: внутрішньо-переміщені особи, інтеграція, місто, територіальна громада, економіко-соціальні потреби.

ABSTRACT

Bachelor's work qualifications contain 70 pages, 11 drawings, a list of sources used from 73 titles.

«Developing directions of further integration of internally displaced persons into the cities of their current stay»

Relevance: Internally displaced persons constitute one of the most vulnerable segments of the population. Forced displacement results in profound changes in an individual's social ecology, leading to deprivation and social isolation, increasing the risk of violence, and creating conditions for the emergence of a "poverty trap," characterized by dependence on social assistance.

The purpose of qualification bachelor's work is to justify the potential directions of further integration of internally displaced persons into the cities of their current stay.

Tasks:

- to define the concept and specific features of the integration of internally displaced persons (IDPs) in their new host cities, and to examine the scheme of IDP integration;
- to review the legal and regulatory framework for the integration of IDPs in the cities where they currently reside;
- to identify the socio-economic needs of IDPs and the methodology for their assessment;
- to characterize the dynamics and structure of IDP flows in the city of Lviv during 2022–2024;
- to assess the socio-economic needs of IDPs in the city of Lviv;
- to identify the main challenges of integrating IDPs into the territorial community of the city of Lviv;
- to adapt international experience in the integration of IDPs into the territorial communities of the cities where they currently reside;

- to propose ways of developing effective strategies for ensuring the integration of IDPs into the territorial communities of their host cities;
- to justify the key provisions of regulatory documents for effectively ensuring the integration of IDPs into the territorial community of the city of Lviv.

The object of the study is the process of integration of internally displaced persons into the cities of their current residence.

The subject of the study is the directions of promoting and ensuring the integration of internally displaced persons into the territorial community of the city of their stay.

Methods of study: descriptive method and comprehensive analysis of literary sources were used to study the theoretical and methodological foundations of the integration of internally displaced persons into the territorial communities of the cities of their current residence; statistical analysis of socio-economic indicators was applied to analyze the dynamics and structure of internally displaced persons' flows in the city of Lviv during 2022–2024; comparison methods, statistical method, and generalization method were used to assess the socio-economic needs of internally displaced persons in Lviv; comparative analysis of foreign experience was employed to develop approaches to facilitate and ensure the integration of internally displaced persons into the territorial community of their city of residence.

Theoretical, methodological, and practical significance of the results: It consists in the analysis of the dynamics and structure of flows of internally displaced persons in the city of Lviv in 2022-2024 and to formulate recommendations on the effective ensuring the integration of internally displaced persons into the territorial community of the city of Lviv.

Year of the qualification bachelor's thesis: 2025

Year of thesis defence 2025

Keywords: Intra-transformed persons, integration, city, territorial community, economic and social needs.

Відгук

про кваліфікаційну бакалаврську роботу здобувача факультету маркетингу
освітньо-професійної програми «Економіка міста та урбаністика»

Петровського Антона В'ячеславовича

на тему: «Розроблення напрямів подальшої інтеграції внутрішньо
переміщених осіб у міста їх поточного перебування»

1. **Актуальність теми:** обрана тема є актуальною, оскільки повномасштабна агресія рф проти України обумовила потік внутрішньо переміщених осіб із зон бойових дій в центральну та західну Україну. Вирішення їх соціальних і економічних проблем безпосередньо пов'язано із їх інтеграцією в суспільне життя територіальних громад поточного перебування.
2. **Позитивні риси кваліфікаційної роботи:** робота має чітку логічну структуру, змістовний теоретичний огляд поєднується із аналізом нормативно-правових засад інтеграції ВПО. Проведений аналіз процесів інтеграції сприяв виробленню напрямів сприяння та інтеграції ВПО у територіальні громади міст перебування
3. **Наявність самостійних розробок автора:** У другому розділі КБР представлена динаміка та структура потоків внутрішньо переміщених осіб у місті Львів в 2022-2024 роках; обґрунтовані основні проблеми інтеграції внутрішньо переміщених осіб у територіальну громаду міста Львів
4. **Цінність теоретичних висновків і практичних рекомендацій:** проведений теоретичний огляд і аналіз процесів інтеграції ВПО і територіальну громаду м. Львів, а також відповідний аналіз зарубіжного досвіду лягли в основу запропонованих положень стратегії забезпечення інтеграції ВПО та обґрунтування основних положень нормативних документів щодо результативного забезпечення інтеграції внутрішньо переміщених осіб у територіальну громаду міста Львів
5. **Наявність недоліків:** автор КБР не проявив спроможність відповідально ставитись до підготовки КБР і виробляти та ухвалювати самостійні рішення щодо дотримання вимог методичних рекомендацій та зауважень наукового керівника..

6. **Загальна оцінка** кваліфікаційної бакалаврської роботи та її допущення до захисту перед ЕК:

Критерії оцінювання	Шкала, балів	Оцінка, балів
1. Логіко-структурний рівень	0 – 6 – 8 – 10	8
2. Науково-теоретичний рівень (розділ 1)	0 – 6 – 8 – 10	8
3. Аналітико-методичний рівень (розділ 2)	0 – 6 – 8 – 10	8
4. Конструктивний рівень (розділ 3)	0 – 6 – 8 – 10	8
5. Рівень наукової етики	0 – 6 – 8 – 10	6

6. Організаційний рівень	0 – 6 – 8 – 10	6
Загальна оцінка	0 – 60	44

Кваліфікаційна бакалаврська робота **Петровського Антона В'ячеславовича** відповідає встановленим вимогам і допускається до захисту перед екзаменаційною комісією

Науковий керівник

д.е.н., професор,
професор кафедри регіоналістики і туризму

О.Ю. Оболенський

“04” червня 2025 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ІНТЕГРАЦІЇ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ У ТЕРИТОРІАЛЬНІ ГРОМАДИ МІСТ ЇХ ПОТОЧНОГО ПЕРЕБУВАННЯ	9
1.1. Поняття та особливості інтеграції внутрішньо переміщених осіб у нових містах перебування.....	9
1.2. Нормативно-правові засади інтеграції внутрішньо переміщених осіб у міста їх поточного перебування	16
1.3. Економіко-соціальні потреби внутрішньо переміщених осіб і методика їх оцінювання.....	22
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПРОЦЕСІВ ІНТЕГРАЦІЇ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ У ТЕРИТОРІАЛЬНУ ГРОМАДУ МІСТА ЛЬВІВ В 2022-2024 РОКАХ	28
2.1. Динаміка та структура потоків внутрішньо переміщених осіб у місті Львів в 2022-2024 роках	28
2.2. Оцінювання економіко-соціальних потреб внутрішньо переміщених осіб в місті Львів.....	36
2.3. Основні проблеми інтеграції внутрішньо переміщених осіб у територіальну громаду міста Львів.....	48
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ СПРИЯННЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНТЕГРАЦІЇ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ У ТЕРИТОРІАЛЬНУ ГРОМАДУ МІСТА ЇХ ПЕРЕБУВАННЯ	54
3.1. Зарубіжний досвід інтеграції внутрішньо переміщених осіб у територіальні громади міст їх поточного перебування.....	54
3.2. Стратегії забезпечення інтеграції внутрішньо переміщених осіб в територіальні громади міст їх перебування	59
3.3. Обґрунтування основних положень нормативних документів щодо результативного забезпечення інтеграції внутрішньо переміщених осіб у територіальну громаду міста Львів	65
ВИСНОВКИ	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	73
ДОДАТКИ	82

ВСТУП

Актуальність теми. Внутрішньо переміщені особи становлять одну з найбільш вразливих груп населення. Вимушене переміщення призводить до серйозних змін у соціальній екології особистості, спричиняючи депривацію та соціальну ізоляцію, збільшуючи ймовірність насильства і створюючи умови для виникнення «пастки бідності», що виражається у залежності від соціальної допомоги.

Збройна агресія РФ проти України спричинила значне збільшення кількості сімей, які потрапили у важкі життєві обставини. Багато людей були змушені покинути свої домівки і переселитися в інші регіони країни. У контексті триваючого збройного конфлікту питання інтеграції внутрішньо переміщених осіб та надання їм соціальної підтримки набуває особливої важливості, ставши пріоритетним завданням, яке вимагає комплексного підходу та стратегічного вирішення довгострокових проблем.

Дослідженням теоретичних та практичних засад інтеграції внутрішньо переміщених осіб у міста їх поточного перебування займалися Беркман Л.Ф. [66], Бернارد В. [67], Гаррелл-Бонд Б. [68], Мендола Д. [69], Врецер Н. [72], Борисенко В. [3], Галіахметов І.А. [4], Гевчук Н. [5], Закірова С. [8], Легеза Ю.О. [22], Логвинова М. О. [23], Михайлич О.В. [24], Николаєва В. [28], Овчаренко Л. [29], Пащенко Ю. [32], Погуляйло Т.О. [35;36], Поліщук В. [37], Пульча Д.О. [48], Самолюк Н.М. [52], Селіхов Д. А. [53;54], Семігіна Т. [55], Соловйов Є. [57], Таранцов Є. Ю. [59], Торяник В. О. [60], Федоренко О. [61], Шапошникова І. В. [63], Шелевер Н.В. [64] та інші. Однак, у умовах довготривалої війни дана тема є особливо актуальною.

Метою кваліфікаційної бакалаврської роботи є обґрунтування потенційних напрямів подальшої інтеграції внутрішньо переміщених осіб у міста їх поточного перебування.

В роботі поставлено такі завдання:

- визначити поняття та особливості інтеграції внутрішньо переміщених осіб у нових містах перебування, розглянута схема ситуації інтеграції ВПО;
- розглянути нормативно-правові засади інтеграції внутрішньо переміщених осіб у міста їх поточного перебування;
- визначити економіко-соціальні потреби внутрішньо переміщених осіб і методика їх оцінювання;
- охарактеризувати динаміку та структуру потоків внутрішньо переміщених осіб у місті Львів в 2022-2024 роках;
- оцінити економіко-соціальні потреби внутрішньо переміщених осіб в місті Львів;
- виявити основні проблеми інтеграції внутрішньо переміщених осіб у територіальну громаду міста Львів;
- адаптувати зарубіжний досвід інтеграції внутрішньо переміщених осіб у територіальні громади міст їх поточного перебування;
- запропонувати шляхи формування ефективних стратегій забезпечення інтеграції внутрішньо переміщених осіб в територіальні громади міст їх перебування;
- обґрунтувати основні положення нормативних документів щодо результативного забезпечення інтеграції внутрішньо переміщених осіб у територіальну громаду міста Львів.

Об’єктом дослідження є процес інтеграції внутрішньо переміщених осіб у міста їх поточного перебування.

Предметом дослідження є напрями сприяння та забезпечення інтеграції внутрішньо переміщених осіб у територіальну громаду міста їх перебування.

Методи дослідження: описовий метод та комплексний аналіз літературних джерел для дослідження теоретико-методичних засад інтеграції внутрішньо переміщених осіб у територіальні громади міст їх поточного перебування; статистичний аналіз соціально-економічних показників використано для аналізу

динаміки та структури потоків внутрішньо переміщених осіб у місті Львів в 2022-2024 роках; методи порівняння, статистичний метод, метод узагальнення для оцінювання економіко-соціальних потреб внутрішньо переміщених осіб в місті Львів; порівняльний аналіз зарубіжного досвіду використано для розробки напрямів сприяння та забезпечення інтеграції внутрішньо переміщених осіб у територіальну громаду міста їх перебування.

Практична значущість отриманих результатів полягає в проведенні аналізу динаміки та структури потоків внутрішньо переміщених осіб у місті Львів в 2022-2024 роках і формуванні рекомендацій щодо результативного забезпечення інтеграції внутрішньо переміщених осіб у територіальну громаду міста Львів.

Інформаційна база дослідження: наукові та фахові публікації, інтернет статті, дисертації, дані аналітичних досліджень, нормативно-правову базу з питань регулювання інтеграції ВПО.

Структура роботи: робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. В роботі 70 сторінок основного тексту, 11 рисунків, 2 додатків. Список використаних джерел містить 73 найменування.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ІНТЕГРАЦІЇ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ У ТЕРИТОРІАЛЬНІ ГРОМАДИ МІСТ ЇХ ПОТОЧНОГО ПЕРЕБУВАННЯ

1.1. Поняття та особливості інтеграції внутрішньо переміщених осіб у нових містах перебування

Починаючи з 2014 року, Україна перебуває в умовах збройної агресії з боку Російської Федерації. Унаслідок цих дій частина державної території була анексована, інші території були тимчасово окуповані, а в окремих регіонах тривають бойові дії. Із початком повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року та запровадженням в Україні правового режиму воєнного стану значно зросла кількість внутрішньо переміщених осіб, які змушені залишати місця постійного проживання задля гарантування особистої безпеки та пошуку захисту.

Внутрішнє переміщення населення супроводжується суттєвими соціальними наслідками, зокрема різким розривом соціальних, культурних, професійних та міжособистісних зв'язків, а також втратою матеріальної стабільності. Такі зміни можуть приводити до зростання рівня криміналізації та виникнення психологічних труднощів як на рівні окремої особистості, так і певних груп ВПО. З метою мінімізації негативних наслідків вимушеного переселення необхідним є забезпечення умов для безконфліктної, нетравматичної та гармонійної інтеграції внутрішньо переміщених осіб у нове для них соціокультурне середовище.

Спочатку дамо визначення поняття внутрішньо переміщеної особи (далі – ВПО). Згідно із положеннями Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», внутрішньо переміщеною особою визнається громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка на законних підставах перебуває на території України та має право на постійне проживання в державі, і яка була змушена залишити або самотійно покинула місце свого

постійного проживання внаслідок або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, масових актів насильства, порушень прав людини чи надзвичайних ситуацій природного або техногенного походження [4].

Вимушене переміщення слід розуміти як сукупність територіальних змін місця проживання осіб, зумовлених об'єктивними обставинами, що не залежать від волі самих осіб, та відбуваються, як правило, всупереч їхнім намірам. Такі переміщення можуть мати як тимчасовий, так і постійний характер та є наслідком кризових явищ, зокрема збройних конфліктів, природних чи техногенних катастроф, або інших загроз життю та безпеці населення [35, с.79].

Серед основних проблем, з якими стикаються всі вимушено переміщені особи, зокрема сім'ї з дітьми, слід виокремити питання реєстрації, забезпечення продовольством, тимчасовим або постійним житлом, отримання соціальних виплат, доступу до освітніх послуг (особливо дошкільної освіти), медичного обслуговування, працевлаштування працездатних членів родини, а також створення належних умов для забезпечення базового рівня життя, що необхідний для належного догляду, виховання і розвитку дітей та забезпечення добробуту всіх членів сім'ї [35, с.79].

Одним із основних понять, що використовуються УВКБ ООН щодо ВПО, є «довгострокове розв'язання», яке означає усунення потреб і загроз, пов'язаних з переміщенням. УВКБ ООН визначає три форми такого розв'язання: місцева інтеграція (в місцях первісного переміщення), інтеграція в новому місці (після переселення в інші регіони країни) та повернення й реінтеграція до місця попереднього проживання. Усі ці форми відносяться до концепту «інтеграції ВПО», але чітке визначення цього поняття в документах УВКБ ООН відсутнє [65].

Інтеграція внутрішньо переміщених осіб у громадах, що їх приймають, трактувалася в контексті соціокультурного підходу як процес зближення ідентичностей [27, с.113].

У межах ресурсного підходу інтеграція розглядається як процес спільного використання ресурсів внутрішньо переміщеними особами та місцевими

громадами, що їх приймають. Цей підхід вперше був чітко сформульований антропологом Б. Харрелл-Бонд [66].

Інтеграція ВПО полягає в їхньому входженні у місцеве соціальне та ментальне середовище, а також у громадське, економічне та культурне життя, відновленні нормальних побутових і трудових умов. У контексті інтеграції ВПО є вимушеними мігрантами всередині своєї країни – людьми, які, під впливом обставин, позбавлені власності, засобів до існування та належної підтримки [37, с.6].

У науковій літературі не існує чітко визначеного переліку емпіричних ознак, за якими можна оцінити успішність інтеграції ВПО. Однак, у межах соціокультурного підходу успішність інтеграції визначається через кількість конфліктів і рівень напруженості (tensions) між ВПО та приймаючою громадою, а також через рівень соціальної дистанції. Згідно з ресурсним підходом, успішність інтеграції оцінюється через соціально-демографічне та економічне благополуччя переселених осіб та їхніх родин. Крім того, важливим, хоча й непрямим показником, є відсоток ВПО, які не залишилися на місці переселення [29]. Окрім того, в світовій науковій літературі існує загальновизнаний консенсус, що «економічна інтеграція є передумовою для інших типів інтеграції, оскільки вона сприяє спонтанному процесу інтеграції» [72, с. 494].

Органи місцевого самоврядування виконують ключову роль у забезпеченні прав ВПО, оскільки безпосередньо взаємодіють з населенням та мають змогу оперативно реагувати на його потреби. У контексті децентралізації влади в Україні, що передбачає передачу значної частини повноважень і ресурсів на місцевий рівень, роль місцевих органів влади у забезпеченні прав ВПО набуває ще більшого значення. Основними правами, які потребують захисту для внутрішньо переміщених осіб, є право на житло, соціальну допомогу, освіту, медичне обслуговування, зайнятість та доступ до правосуддя [53, с.35].

Забезпечення житлом є одним із ключових аспектів підтримки ВПО. Органи місцевого самоврядування можуть надавати тимчасове житло, сприяти придбанню або оренді житла, а також залучати міжнародні організації для реалізації житлових

проектів. Наприклад, програми з будівництва соціального житла для ВПО можуть здійснюватися за підтримки міжнародних донорів, що дозволяє зменшити навантаження на місцеві бюджети. Крім того, місцеві органи влади можуть надавати фінансову допомогу на оплату житлово-комунальних послуг, що є важливим для забезпечення належних умов проживання [53, с.36].

Організація місць для проживання ВПО включає як короткострокові, так і довгострокові варіанти. До короткострокових рішень належать розміщення у гуртожитках, санаторіях та таборах, а довгострокові варіанти передбачають створення соціального житла та будівництво тимчасових модульних містечок. Наприклад, у багатьох регіонах України були побудовані тимчасові модульні будинки за підтримки міжнародних партнерів і донорів. Такі поселення спрямовані на забезпечення базових житлових потреб ВПО на період, поки вони не зможуть повернутися до своїх постійних домівок або отримати доступ до постійного житла [28, с.49].

Доступ до медичних послуг є одним із основних механізмів забезпечення прав ВПО. Органи місцевого самоврядування повинні гарантувати внутрішньо переміщеним особам рівний доступ до медичної допомоги, аналогічно громадянам, що проживають на місці. Це включає надання первинної медико-санітарної допомоги, доступ до спеціалізованих послуг та ліків. Особливу роль у забезпеченні медичних послуг відіграють мобільні медичні бригади, здатні надавати допомогу в місцях компактного проживання ВПО, що є критично важливим для віддалених регіонів [3].

Освіта є важливим елементом забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб. Діти ВПО мають рівні права на освіту з іншими дітьми. Органи місцевого самоврядування повинні забезпечити доступ до шкіл і дошкільних установ, а також надавати необхідну підтримку у вигляді шкільного приладдя, підручників та інших ресурсів. Водночас важливим аспектом є забезпечення доступу до вищої освіти та професійної підготовки для молоді з числа ВПО, що сприяє їхній соціальній інтеграції та поліпшенню їхніх майбутніх можливостей на ринку праці [53, с.37].

Зайнятість є ключовим фактором для забезпечення соціальної стабільності та економічної незалежності внутрішньо переміщених осіб. Органи місцевого самоврядування можуть сприяти працевлаштуванню ВПО через програми професійного навчання, підвищення кваліфікації та створення робочих місць. Важливою складовою є також співпраця з місцевими підприємствами та бізнесом. Наприклад, грантові програми для підприємців з числа ВПО можуть сприяти розвитку малого бізнесу та створенню нових робочих місць, що позитивно впливає на зайнятість і економічну ситуацію в місцевих громадах.

Соціальна підтримка охоплює надання різноманітних послуг, зокрема психологічної допомоги, соціальної адаптації, юридичних консультацій та інших заходів, спрямованих на підтримку ВПО. Органи місцевого самоврядування можуть співпрацювати з громадськими організаціями, благодійними фондами та міжнародними установами для забезпечення комплексної підтримки внутрішньо переміщених осіб, що включає допомогу в різних аспектах їх адаптації до нових умов життя [53, с.37].

Соціокультурний простір міської громади складається з численних елементів, які взаємодіють для підтримки процесу інтеграції. До таких елементів належать заклади культурно-дозвілєвого спрямування (клуби, туристичні маршрути та об'єкти, паркові комплекси, розважальні центри), мистецькі установи (театри, кінотеатри, філармонії), просвітницькі заклади (музеї, бібліотеки, планетарії), а також соціально-захисні й громадські організації, волонтерські групи, які здійснюють активну діяльність для підтримки соціальної адаптації [37].

Галіахметов І.А. підкреслює, що важливим аспектом інтеграції ВПО є наявність правового механізму, що забезпечує їх працевлаштування, що дозволяє внутрішньо переміщеним особам отримувати необхідні для життя засоби на території громади, яка їх приймає [4, с.68].

Одним із соціально-педагогічних механізмів соціальної інтеграції вимушених переселенців є спрямована взаємодія, яка охоплює міжособистісні, міжгрупові та міжінституціональні взаємозв'язки. Ця взаємодія полягає в сумісній діяльності кількох суб'єктів, де результат дії одного з них безпосередньо впливає на

інших. Вона є формою соціальних зв'язків, що базується на спільності інтересів, цілей і поглядів, і здійснюється через обмін діяльністю, інформацією, досвідом, здібностями, уміннями, навичками людей та ресурсами різноманітних соціальних інституцій. Міжгрупові взаємозв'язки – це взаємодія між різними соціальними групами (наприклад, переселенцями та місцевою громадою), що сприяє взаємному прийняттю, співпраці та зниженню напруги. Міжінституціональні взаємозв'язки – це співпраця між установами та організаціями (державними, громадськими, міжнародними), спрямована на координацію зусиль для підтримки переселенців та їхньої інтеграції [24, с.65].

Після проведення теоретичного аналізу процесу соціальної інтеграції внутрішньо переміщених осіб Федоренко О. була розроблена схема ситуації інтеграції ВПО в громаду (рис.1.1), яка включає такі елементи:

- група внутрішньо переміщених осіб, що інтегруються в громаду. це включає їх індивідуально-адаптивні особливості, ресурсні можливості та настанови на інтеграцію;
- сприйняття ситуації інтеграції суспільством. до цього належать суспільні настанови, соціальна підтримка та готовність населення громади прийняти ВПО;
- державна політична підтримка інтеграції ВПО та дії місцевої влади для поліпшення цього процесу (тобто участь ВПО у політичному житті, у голосуваннях як на державному. Так і на місцевому рівнях)[61].

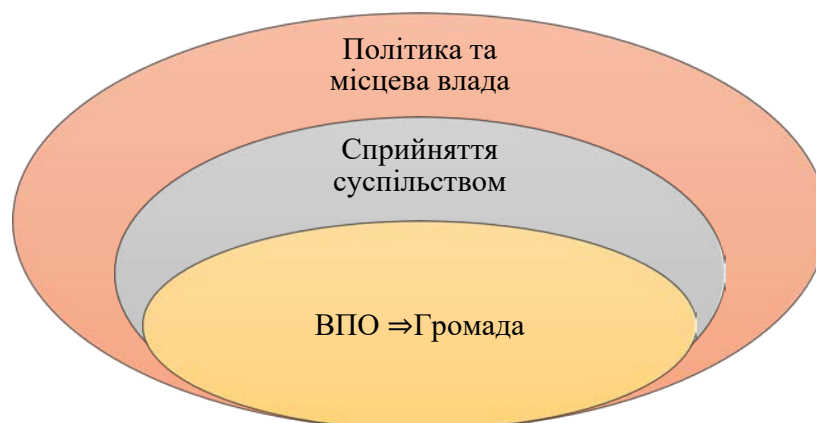

Рисунок 1.1 – Схема ситуації інтеграції ВПО у громаді

Джерело: [61, с.20]

Отже, можна зробити висновки, що процес інтеграції має не тільки двосторонній характер, а й включає політичну складову. Без цієї складової неможливо здійснити повну інтеграцію внутрішньо переміщених осіб у приймаючу громаду. Успішний процес соціальної інтеграції вимагає активної участі всіх сторін, постійного політичного діалогу та державної підтримки.

Теоретична модель інтеграції внутрішньо переміщених осіб у громаду складається з чотирьох основних компонентів, які визначають рівень їх соціальної інтеграції та впливають на їхнє соціальне самопочуття [61, с.20]:

- соціально-психологічний компонент охоплює настанови ВПО щодо інтеграції, мотивацію для індивідуальної та групової діяльності, а також потребу в самоактуалізації;
- культурно-комунікаційний компонент включає потребу ВПО в прийнятті та збереженні культурної ідентичності як переміщених осіб, так і громади;
- соціально-економічний компонент відображає матеріальне забезпечення ВПО, потребу в житлі та безпеці, рівень трудової активності та інші економічні аспекти інтеграції;
- соціально-політичний компонент полягає в участі ВПО у політичному житті громади.

Кожен з цих компонентів взаємно впливає на ступінь інтеграції ВПО, що, у свою чергу, позначається на їхньому соціальному самопочутті [61, с.20].

Таким чином, відповідно до законодавства України, внутрішньо переміщена особа (ВПО) – це особа, яка була змушена залишити місце свого постійного проживання в межах України через збройний конфлікт, окупацію, насильство, порушення прав людини чи надзвичайні ситуації. Вони потребують правового та соціального захисту з боку держави. Водночас внутрішньо переміщені особи володіють значним людським потенціалом, який може бути використаний як додатковий ресурс для розвитку місцевих громад і всієї країни. Інтеграція ж є процесом активної взаємодії всіх учасників – як самих переселенців, так і членів приймаючих громад.

1.2. Нормативно-правові засади інтеграції внутрішньо переміщених осіб у міста їх поточного перебування

Для внутрішньо переміщених осіб, що перебувають на обліку в службі соціального захисту населення, реалізація прав на зайнятість, пенсійне забезпечення, загальнообов'язкове державне соціальне страхування (у разі безробіття, тимчасової втрати працездатності, нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, що призвели до втрати працездатності), а також на отримання соціальних послуг здійснюється відповідно до чинного законодавства України.

Правова база, що регулює питання захисту прав і свобод внутрішньо переміщених осіб в Україні, є комплексною та складається з низки міжнародних та національних нормативно-правових актів (рис.1.2).

Адміністративно-правовий статус внутрішньо переміщених осіб визначається відповідно до Порядку оформлення та видачі довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи, який був затверджений постановою КМУ «Про облік внутрішньо переміщених осіб» [46].

Надання допомоги здійснюється згідно з чинним законодавством, у формі виплат, які здійснюються щомісячно починаючи з місяця звернення, протягом періоду, що особа має статус ВПО. Допомога надається кожній внутрішньо переміщеній особі, відомості про яку включені до Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб.

Крім того, допомога на проживання призначається автоматично без необхідності подання додаткового звернення для осіб, які станом на 1 березня 2022 року вже отримували щомісячну адресну допомогу внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, включаючи оплату житлово-комунальних послуг, відповідно до постанови КМУ «Про надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг» [45].

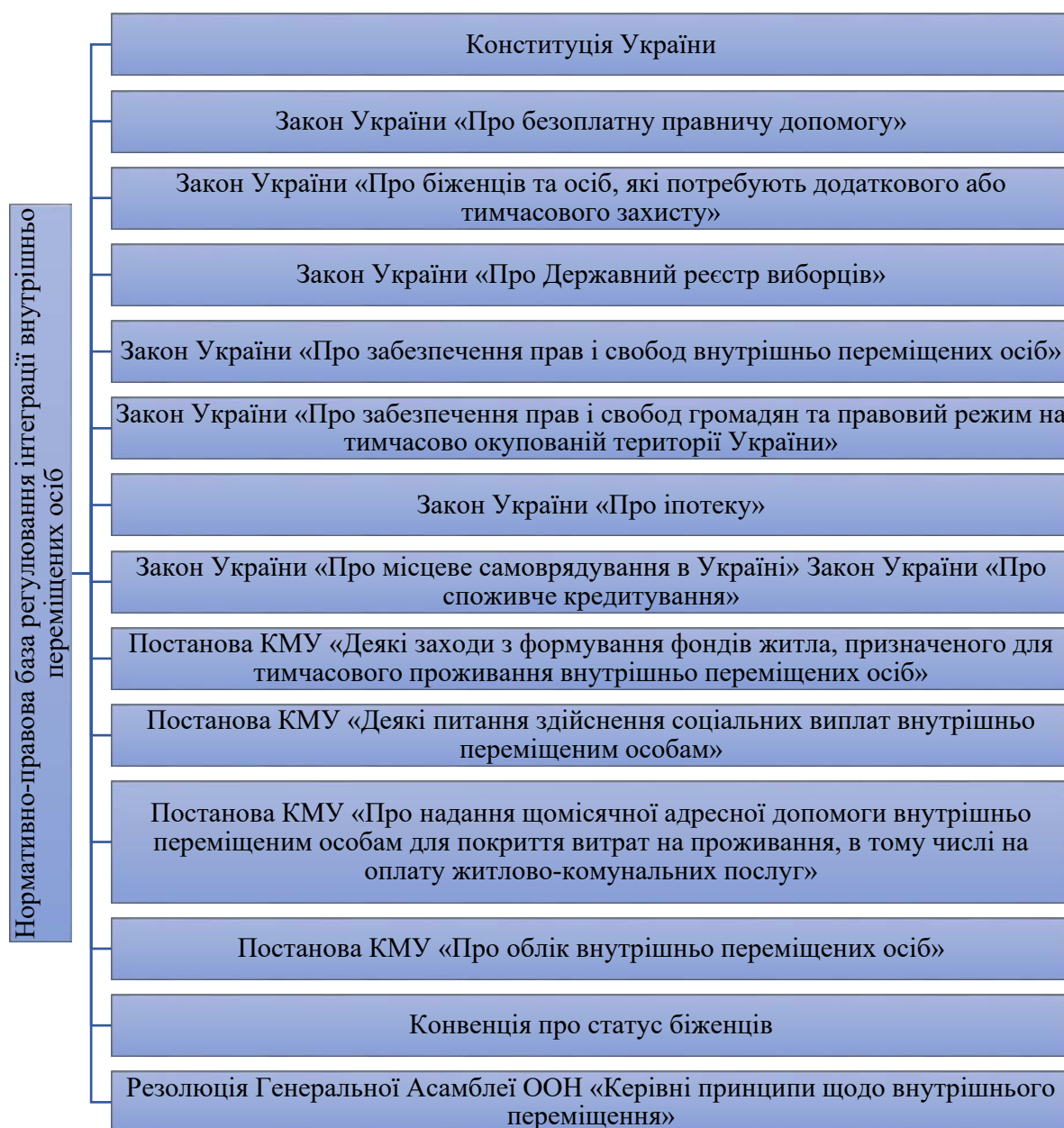

Рисунок 1.2 – Нормативно-правова база регулювання інтеграції внутрішньо переміщених осіб

Джерело: [9;10;11;12;13;14;15;17;38;40;45;46]

Основу правового регулювання внутрішнього переміщення осіб в Україні складає Конституція України, яка забезпечує рівність прав і свобод усіх громадян, незалежно від місця їхнього проживання. Зокрема, стаття 33 Конституції гарантує право на вільне пересування, вільний вибір місця проживання та право залишати територію України, за винятком випадків, передбачених законом. Крім того, стаття 46 Конституції закріплює право кожної особи на соціальний захист, що включає

можливість отримувати пенсію, соціальні виплати, допомогу у разі втрати годувальника чи працездатності та інші соціальні послуги [21].

Згідно з Законом України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», вони мають рівні права та свободи, як і інші громадяни України, відповідно до Конституції, законів України та міжнародних договорів України. Забороняється будь-яка дискримінація внутрішньо переміщених осіб при здійсненні ними своїх прав і свобод через їх статус переміщеної особи [12].

Водночас законодавство передбачає низку спеціальних прав та обов'язків для внутрішньо переміщених осіб. Зокрема, вони мають право на отримання щомісячної адресної допомоги для покриття витрат на проживання, у тому числі для оплати житлово-комунальних послуг.

Допомога для внутрішньо переміщених осіб на покриття витрат на проживання, включаючи оплату житлово-комунальних послуг, оформляється та виплачується відповідно до умов та процедури, визначених Постановою Кабінету Міністрів України № 505 від 1 жовтня 2014 року «Про надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, зокрема на оплату житлово-комунальних послуг». Ця постанова регулює порядок надання допомоги, визначає критерії для її отримання та обов'язкові умови, які мають дотримуватись внутрішньо переміщені особи для її отримання [45].

Конституція України гарантує право на соціальний захист, що знаходить своє практичне застосування через низку нормативно-правових актів, які регулюють правове становище внутрішньо переміщених осіб та забезпечення їх соціального захисту. Зокрема, це стосується Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» [13], а також низки постанов Кабінету Міністрів України, які визначають конкретні механізми соціальної підтримки. Серед таких нормативних актів: Постанова № 509 від 1 жовтня 2014 року «Про облік внутрішньо переміщених осіб» [46], Постанова № 365 від 8 червня 2016 року «Деякі питання здійснення соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам» [40], Постанова № 332 від 20 березня 2022 року «Порядок надання допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам» [45], Постанова № 446 від 30 березня 2023 року

«Про затвердження порядку реєстрації, перереєстрації зареєстрованих безробітних та ведення обліку осіб, які шукають роботу» [43], а також Постанова № 582 від 26 червня 2019 року «Про затвердження порядку формування фондів житла для тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб і порядку надання в тимчасове користування житлових приміщень з фондів житла для тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб» [44]. Ці акти визначають конкретні механізми та умови надання допомоги, підтримки та забезпечення прав ВПО в Україні.

Зазначене законодавство свідчить про наявність спеціального правового статусу внутрішньо переміщених осіб, які є окремою категорією суб'єктів соціального захисту. Відповідні нормативно-правові акти встановлюють особливості їхнього соціального забезпечення.

Одним із основних законодавчих актів, що визначає правовий статус внутрішньо переміщених осіб, є Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб». Цей закон регулює порядок реєстрації внутрішньо переміщених осіб, визначає їхні права та обов'язки, а також встановлює механізми соціального захисту та державної підтримки. Важливим аспектом закону є гарантії рівних прав внутрішньо переміщених осіб з іншими громадянами України, зокрема в контексті доступу до соціальних послуг, медичної допомоги, освіти та зайнятості [12].

Право на соціальний захист для внутрішньо переміщеної особи виникає з моменту її реєстрації та взяття на облік у Єдиній інформаційній базі даних про внутрішньо переміщених осіб. Зазначеним фактом реєстрації та отримання довідки про взяття на облік, як внутрішньо переміщеної особи, підтверджується її статус і надається безстрокове право на соціальний захист, за винятком випадків, передбачених статтею 12 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» [12].

Діяльність органів місцевого самоврядування щодо забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб регулюється Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні», який надає органам місцевої влади широкі

повноваження у сфері соціального захисту [15]. Це включає розробку та реалізацію місцевих програм підтримки внутрішньо переміщених осіб, забезпечення їх житлом та соціальними послугами. Крім того, Законом України «Про соціальні послуги» визначено надання спеціалізованих послуг внутрішньо переміщеним особам, зокрема в контексті їх соціальної адаптації та інтеграції [16].

Міжнародні нормативно-правові акти також відіграють важливу роль у формуванні правової бази щодо захисту прав внутрішньо переміщених осіб. Україна є учасницею низки міжнародних договорів і конвенцій, зокрема Конвенції про статус біженців 1951 року та Протоколу 1967 року до неї, які, хоча і зосереджуються на біженцях, містять важливі положення для захисту прав переміщених осіб. Окрім цього, Резолюція Генеральної Асамблеї ООН «Керівні принципи щодо внутрішнього переміщення» встановлює основні стандарти захисту прав внутрішньо переміщених осіб, які повинні бути імplementовані на національному рівні [71].

Згідно з Керівними принципами внутрішнього переміщення (1998), внутрішньо переміщені особи (ВПО) визначаються як «особи або групи осіб, які змушені або зобов'язані залишити свої домівки чи місця звичайного проживання, зокрема через наслідки збройного конфлікту, ситуації генералізованого насильства, порушення прав людини, стихійні лиха або техногенні катастрофи, і які не перетнули міжнародно визнаний кордон» [71].

Важливим складником правової бази є нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України та Міністерства соціальної політики України, які конкретизують порядок реалізації прав і свобод внутрішньо переміщених осіб, зокрема в аспектах отримання фінансової допомоги, реєстрації та обліку, а також забезпечення житлом. Зокрема, Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, зокрема на оплату житлово-комунальних послуг» встановлює чітку процедуру надання державної підтримки ВПО [42].

У межах реалізації Розпорядження КМУ «Питання соціального забезпечення громадян України, які переміщуються з тимчасово окупованої території та районів

проведення антитерористичної операції» [49], урядом було розроблено та ухвалено Постанову від 1 жовтня 2014 року №509 «Про облік внутрішньо переміщених осіб», яка запроваджувала створення системи реєстрації внутрішньо переміщених осіб (ВПО) [46], що ведеться Міністерством соціальної політики України. Ця система базується на делегованих повноваженнях щодо взяття на облік ВПО та здійснення грошових виплат територіальними управліннями соціального захисту. Однак суттєвим недоліком зазначеного нормативного акта стало його обмежене структурне відображення реагування на проблему соціальної інтеграції ВПО, що є важливим етапом для забезпечення їх адаптації в нових умовах проживання.

З початком повномасштабного вторгнення росії в Україну 24 лютого 2022 року відбулося перегляд нормативних підходів до регулювання процесів соціальної інтеграції внутрішньо переміщених осіб (ВПО). У зв'язку з цим, відповідно до Постанови КМУ «Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам» [39], а також з урахуванням змін, внесених постановою КМУ «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо виплат пенсії та грошової допомоги внутрішньо переміщеним особам та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України» [41], було затверджено Порядок надання допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам. Цей порядок регулює механізм надання державної допомоги, спрямованої на покриття витрат на проживання переміщених осіб, зокрема на оплату житлово-комунальних послуг, а також адаптацію соціальних механізмів підтримки у відповідь на нові виклики, зумовлені війною та її наслідками.

Згідно з Порядком надання допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам, цей порядок поширюється на осіб, які були змушені залишити тимчасово окуповану територію Автономної Республіки Крим і м. Севастополь, а також території адміністративно-територіальних одиниць, на яких проводяться бойові дії. Визначені території включають також ті, що вказані в переліку адміністративно-територіальних одиниць, де платникам єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, котрі перебувають на обліку на відповідній території, може надаватися допомога в рамках Програми «є-

Підтримка». Ця програма була затверджена розпорядженням КМУ «Про затвердження переліку адміністративно-територіальних одиниць, на території яких надається допомога застрахованим особам в рамках Програми «єПідтримка» [50], що дозволяє забезпечити державну підтримку переміщених осіб у вигляді фінансової допомоги для покриття витрат на проживання.

Отже, нормативно-правові засади інтеграції внутрішньо переміщених осіб у міста включають ряд державних та міжнародних правових актів. Система законодавчих актів, зокрема, закони про статус внутрішньо переміщених осіб, а також програми соціальної та економічної адаптації, сприяють інтеграції переселенців через надання житлових умов, соціальних гарантій, доступу до медичних послуг і працевлаштування. Однак, ефективність цих механізмів залежить від належної реалізації на місцевому рівні, зокрема від забезпечення координації між державними органами, місцевими громадами та неурядовими організаціями.

1.3. Економіко-соціальні потреби внутрішньо переміщених осіб і методика їх оцінювання

Економіко-соціальні потреби внутрішньо переміщених осіб (ВПО) – це сукупність матеріальних, соціальних, психологічних та правових потреб, які виникають у зв'язку з вимушеним переміщенням осіб із зони конфлікту або надзвичайної ситуації до більш безпечних регіонів країни. Ці потреби мають комплексний характер і змінюються залежно від етапу адаптації ВПО, їхнього соціально-демографічного статусу, наявності соціальної підтримки, умов проживання тощо.

Основні економіко-соціальні потребами внутрішньо переміщених осіб наведено на рис.1.3.

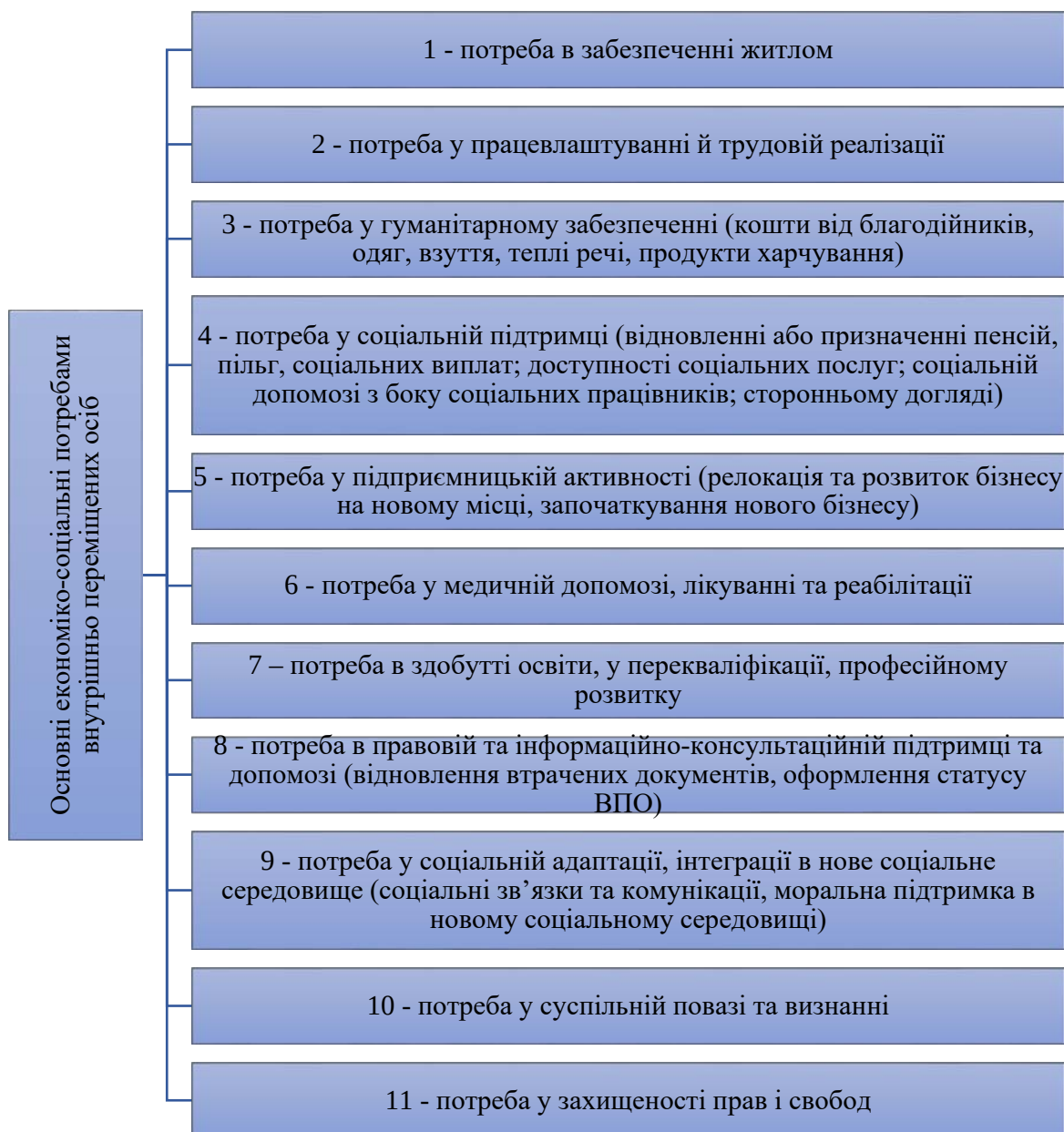

Рисунок 1.3 – Основні економіко-соціальні потреби внутрішньо переміщених осіб

Джерело: [52, с.8]

Для оцінки потреб важливо враховувати, що потреби окремих груп людей класифікуються залежно від того, хто визначає ці потреби та на яких підставах. Першою категорією є виражена потреба, яка виникає, коли особи або групи безпосередньо звертаються за певними ресурсами або послугами. Другий тип – це потреба, що відчувається, яку визначають на основі опитувань або досліджень, що дозволяють зібрати інформацію про те, що люди відчують як необхідне. Третя

категорія – відносна потреба, яка оцінюється шляхом порівняння потреб однієї групи з потребами інших груп або загальними стандартами. Нарешті, нормативна потреба – це потреба, що визначається експертами на основі встановлених стандартів, досвіду або специфікацій, і є орієнтованою на те, що вважається необхідним з погляду соціальних або професійних норм. Врахування цих різних підходів дозволяє більш точно і комплексно оцінити потреби різних груп населення в контексті соціальних програм або політик [46].

Оцінка потреб внутрішньо переміщених осіб (ВПО) повинна враховувати їхній широкий спектр, а також соціально-психологічний стан кожної особи. Для комплексного виявлення та аналізу цих потреб застосовуються різні методи, що дозволяють забезпечити всебічний підхід до проблем ВПО.

1) Вивчення офіційних статистичних даних. Збір та аналіз інформації, наданої державними установами, міжнародними організаціями та неурядовими структурами, що працюють з ВПО, дає змогу охопити різні аспекти життя цієї категорії осіб. Зокрема, ці дані можуть містити відомості про кількість зареєстрованих ВПО, їх соціально-демографічний склад, рівень зайнятості, доступ до житла, охорони здоров'я та освіти. Вони допомагають сформуванню загальної картини становища ВПО, виявити основні тенденції, визначити найбільш виражені потреби та проблеми, що потребують невідкладного вирішення [55, с.74].

2) Проведення опитувань ВПО та комунікація з ними. Активне спілкування з внутрішньо переміщеними особами через інтерв'ю, анкети, фокус-групи та інші методи збору даних дозволяє глибше зрозуміти індивідуальні потреби і проблеми, з якими вони стикаються. Цей підхід є важливим для отримання зворотного зв'язку від самих ВПО, що дає змогу виявити приховані, на перший погляд, труднощі та уточнити реальні потреби цієї категорії осіб. Таке безпосереднє взаємодія дозволяє сформуванню більш точне та обґрунтоване уявлення про потреби, що відчуються, з урахуванням специфіки кожної особи.

3. Експертні опитування. Залучення фахівців у галузях соціальної роботи, психології, права, охорони здоров'я та інших релевантних сферах для оцінки потреб ВПО дає змогу отримати професійну оцінку ситуації. Експерти, спираючись

на свій досвід та знання, можуть уточнити та доповнити інформацію, отриману через інші методи. Їхні оцінки можуть включати аналіз даних, зібраних під час польових досліджень, а також інформацію від організацій, що безпосередньо працюють з ВПО. Такий підхід дозволяє здійснити більш точну оцінку нормативних потреб, що виникають у цій категорії осіб.

4) Аналіз документів. Оцінка потреб ВПО через вивчення міжнародних рекомендацій та нормативних актів, таких як Керівні принципи ООН щодо внутрішнього переміщення, Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права та інші міжнародні документи. Ці акти встановлюють стандарти захисту прав ВПО та визначають основні принципи, що забезпечують їхні права і свободи. Використання цих документів як основи для формулювання національних і локальних політик дозволяє створити комплексний підхід до вирішення проблем цієї категорії осіб. Такий аналіз дозволяє визначити нормативні та відносні потреби ВПО, орієнтуючись на міжнародні стандарти та кращі практики, що сприяють їх адаптації та інтеграції в суспільство[55, с.75].

Кожен з методів оцінки потреб ВПО має свої переваги та обмеження, і їх поєднання вимагає ретельного підходу для забезпечення повного та об'єктивного аналізу ситуації. Основні канали для пошуку респондентів-ВПО для опитування можуть бути наступними:

- місця компактного проживання. санаторії, готелі для вимушених переселенців, модульні містечка, бази відпочинку та інші тимчасові притулки, де зібрана значна кількість ВПО. Ці локації дозволяють зібрати широку вибірку респондентів, але можуть бути обмежені у питанні різноманітності соціальних груп;
- державні установи. Департаменти соціального захисту населення, місцеві відділення Державної міграційної служби, служби надзвичайних ситуацій. Ці органи можуть надати доступ до зареєстрованих осіб, але не завжди відображають реальний соціально-економічний стан ВПО, оскільки не всі переміщені особи можуть бути офіційно зареєстровані;

- благодійні фонди та волонтерські організації. Через центри і пункти видачі гуманітарної допомоги, які активно працюють із ВПО. Такі організації можуть забезпечити доступ до нужденних груп, проте респондентами можуть бути лише ті, хто отримує допомогу, що не завжди відображає повний спектр потреб;
- особисті зв'язки інтерв'юерів та контакти «снігова куля». Цей метод залучення респондентів через рекомендації знайомих допомагає охопити широке коло ВПО, але може бути обмеженим у питаннях репрезентативності та представленості різних груп переселенців [54].

Комбінація цих каналів дозволяє отримати більш збалансовану та комплексну картину потреб ВПО, з урахуванням різних аспектів їхнього життєвого досвіду та актуальних проблем.

Оцінка потреб ВПО стикається з кількома суттєвими труднощами, що ускладнюють процес збору та аналізу даних:

1) Різноманітність потреб. ВПО належать до різних соціально-демографічних груп, включаючи дітей, літніх осіб, осіб з інвалідністю, що призводить до значної варіативності в їхніх потребах. Це ускладнює розробку єдиного підходу до оцінки, оскільки кожна група має специфічні вимоги, які потребують індивідуального підходу.

2) Динамічність ситуації. Потреби ВПО можуть змінюватися в часі, залежно від розвитку кризових ситуацій, їхнього адаптаційного процесу до нових умов та доступу до ресурсів. Цей аспект вимагає регулярного оновлення даних і постійного моніторингу ситуації.

3) Обмежений доступ до інформації. Збір даних може бути ускладнений через недостатній доступ до деяких осіб, особливо тих, хто не має офіційних документів, або через небажання респондентів відкрито повідомляти про свої потреби через страх або недовіру.

4) Психологічні фактори. Стрес, травма та невизначеність, з якими стикаються ВПО, можуть обмежувати їхню здатність чітко виражати свої потреби.

Це робить збір точних даних важким, оскільки психологічний стан впливає на комунікацію.

5) Соціальна ізоляція. ВПО часто переживають соціальну ізоляцію, що може обмежувати їхній доступ до інформації і ресурсів, необхідних для оцінки їхніх потреб. Це створює додаткові бар'єри в отриманні повної картини ситуації.

6) Недостатність ресурсів. Недостатнє фінансування та обмежені ресурси для проведення комплексних оцінок потреб ВПО є серйозною перепорою. Це також впливає на ефективність реалізації програм підтримки, які можуть не задовольняти всі необхідні потреби [55, с.75].

7) Різні підходи до оцінки. Відсутність єдиної методології та стандартів для оцінки потреб ВПО може призводити до проблем з порівнянням даних, зібраних різними організаціями та установами, що ускладнює загальний аналіз ситуації.

8) Юридичні та адміністративні бар'єри. Процедури реєстрації ВПО, отримання юридичних документів і доступу до соціальних послуг можуть бути затягнутими, що ускладнює надання необхідної допомоги та своєчасну оцінку потреб. Ці бар'єри також можуть призвести до затримок у наданні допомоги та підтримки, що робить процес оцінки потреб менш ефективним

Отже, комплексний підхід до оцінки різноманітних потреб ВПО, що включає використання різних методів і джерел даних, а також врахування специфіки та труднощів комунікації з цими особами, дозволяє досягти більш точного розуміння їхньої ситуації. Такий підхід сприяє адаптації соціальних послуг та підтримки до реальних потреб ВПО, забезпечуючи ефективнішу і цілеспрямовану допомогу.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПРОЦЕСІВ ІНТЕГРАЦІЇ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ У ТЕРИТОРІАЛЬНУ ГРОМАДУ МІСТА ЛЬВІВ В 2022-2024 РОКАХ

2.1. Динаміка та структура потоків внутрішньо переміщених осіб у місті Львів в 2022-2024 роках.

У період з 2022 по 2024 роки Львівська область стала одним із ключових прихистків для внутрішньо переміщених осіб (ВПО) з інших регіонів України. Завдяки зусиллям обласної влади та міжнародних партнерів, було реалізовано низку ініціатив, спрямованих на підтримку переселенців. Карта м. Львів наведена в дод.А. Картографування колективних центрів розміщення ВПО у межах м. Львів наведена в дод.Б.

Динаміка внутрішньо переміщених осіб у Львівській обл. та Львівській територіальній громаді в 2022-2024 роках наведена на рис.2.1.

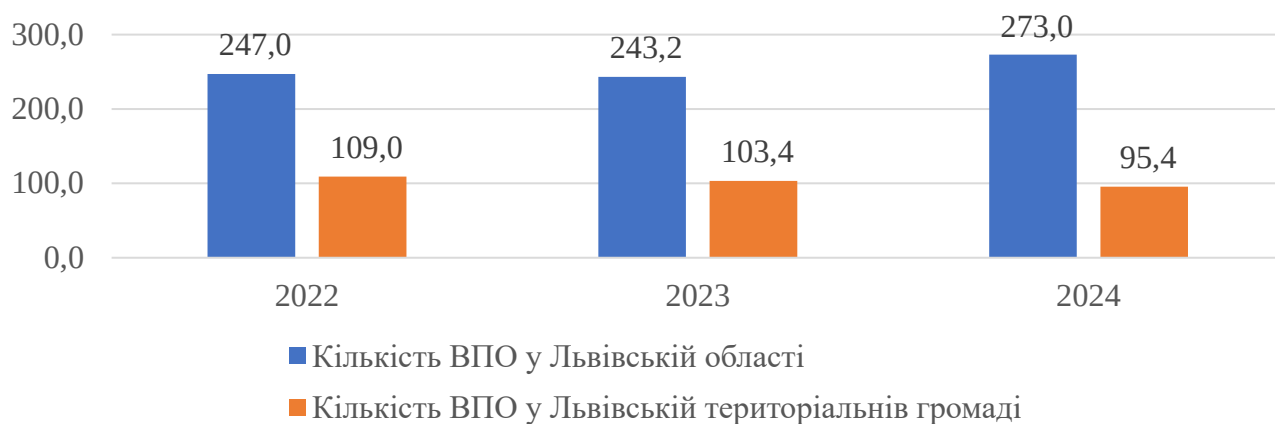

Рисунок 2.1 – Динаміка внутрішньо переміщених осіб у Львівській обл. та Львівській територіальній громаді в 2022-2024 роках, тис.осіб

Джерело: розраховано автором за [6]

Кількість ВПО у Львівській територіальній громаді за 3 роки зменшилась з 109 тис. осіб до 95,4 тис. осіб. Це свідчить про поступове зменшення кількості

переселенців у громаді протягом 2024 року. При цьому, кількість ВПО у Львівській області за 3 роки виросла з 247 тис.осіб до 273 тис.осіб. Однією з причин зменшення ВПО у Львівській територіальній громаді є висока вартість оренди житла в місті.

У 2024 році показник міграційного навантаження, що відображає частку внутрішньо переміщених осіб у загальній чисельності постійного населення Львівської області, становив 9,8 %.

Структура внутрішньо переміщених осіб у місті Львів в 2024 році за гендерною ознакою наведена на рис.2.2.

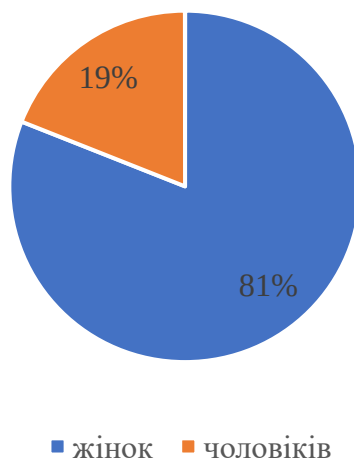

Рисунок 2.2 – Структура внутрішньо переміщених осіб у місті Львів в 2024 році за гендерною ознакою, %

Джерело: розраховано автором за [6]

За результатами ряду опитувань, більшість ВПО в м. Львів є жінками (81%). Однак, частина чоловіків з метою уникнення мобілізації можуть проживати в місті без реєстрації, а тому можлива неточність даних опитувань та офіційної статистики.

Узагальнений соціально-демографічний портрет понад 1000 респондентів, які взяли участь в опитуванні, є доволі типовим для більшості територіальних громад. Основну частину опитаних становлять жінки (близько 80%), з яких переважна більшість (понад 70%) проживають разом із неповнолітніми дітьми,

зазвичай з однією або двома. Така структура домогосподарств свідчить про високий рівень навантаження на жінок як основних доглядальників у нових соціально-економічних умовах, що, в свою чергу, вимагає відповідного підходу з боку органів місцевого самоврядування та соціальних служб у процесі планування інтеграційних програм.

Далі розглянемо структуру внутрішньо переміщених осіб у місті Львів в 2024 році за місцем їх прописки (рис.2.3).

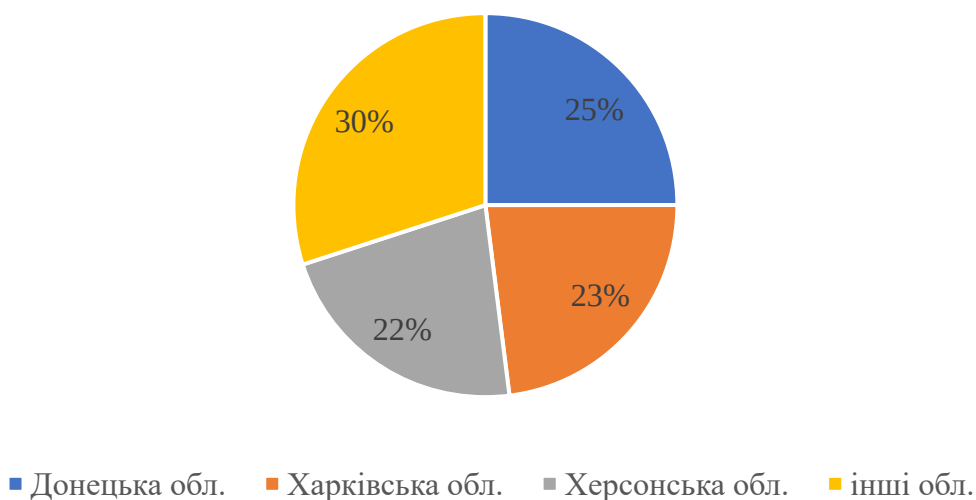

Рисунок 2.3 – Структура внутрішньо переміщених осіб у місті Львів в 2024 році за місцем їх прописки, %

Джерело: розраховано автором за [6]

Отже, найбільше ВПО приїхало до Львівській територіальній громади з трьох областей України: Донецької (25%), Харківської (23%), Херсонської (22%) та ще 30% з інших різних областей України.

За результатами дослідження «Повернутись додому: Експрес-картування потреб та очікувань ВПО у Львівській області» офіційно реєструються 76% ВПО, у тому числі серед чоловіків тільки 66%.

В 2024 році серед 22 695 ВПО неповнолітнього віку, які проживали у Львівській територіальній громаді:

- 6 149 дошкільнят (0-5 років);
- 5 317 учнів початкових класів (6-9 років);

- 7 131 – середніх класів (10-14 років);
- 4 098 – старших класів (15-18 років) [33].

Розглянемо структуру внутрішньо переміщених осіб за місцем їх проживання в 2024 році (рис.2.4).

Рисунок 2.4 – Структура внутрішньо переміщених осіб у місті Львів в 2024 році за місцем їх проживання, %

Джерело: розраховано автором за [6]

Згідно з результатами опитування серед внутрішньо переміщених осіб (ВПО), 58% з них тимчасово проживають у місцях колективного проживання (МКП), тоді як 42% мешкають у приватному секторі. Серед останніх: 21% перебувають у житлі друзів або родичів, 18% – орендують житло, 2% – проживають у готелях, і лише 1% мають змогу мешкати у власних помешканнях.

Такий розподіл засвідчує, що більшість ВПО змушені шукати тимчасове або доступне за ціною житло в умовах обмежених фінансових можливостей. Основними чинниками, що ускладнюють самостійне вирішення житлового питання, є висока вартість оренди на ринку нерухомості м. Львова, обмежена

кількість вільного житла, а також загальний рівень соціальної та економічної вразливості переміщених осіб. У зв'язку з цим питання забезпечення ВПО житлом набуває стратегічного значення для місцевої політики інтеграції та стабілізації умов їхнього перебування в приймаючих громадах.

Дефіцит соціального житла у Львівській області, висока вартість оренди та обмежені можливості працевлаштування створюють значні труднощі для внутрішньо переміщених осіб (ВПО) та спонукають як регіональну владу, так і міжнародних партнерів до пошуку довгострокових рішень. Одним із таких напрямів є ініціативи щодо будівництва нового житла. Водночас реалізація подібних проєктів потребує значних фінансових вкладень, часу на проєктування та зведення об'єктів, що в умовах обмежених ресурсів значно ускладнює оперативне реагування на нагальні потреби переміщених осіб у житлі.

Станом на сьогодні близько 90% ВПО проживають у приватному секторі, переважно в орендованих квартирах або у близьких, родичів та знайомих. Водночас заслуговує на увагу і факт проживання частини внутрішньо переміщених осіб (близько 15%) у житлі, наданому сторонніми людьми чи волонтерами, що демонструє високий рівень солідарності населення.

Розглянемо структуру внутрішньо переміщених осіб за родом діяльності в 2024 році (рис.2.5).

Отже, результати опитування засвідчили, що лише незначна частка внутрішньо переміщених осіб (21%) належить до пенсійного віку, тоді як більшість респондентів (55%) складає економічно активне населення. Зокрема, до цієї категорії належать роботодавці (5%), наймані працівники (40%) та особи, зайняті у сфері фрілансу (8%). Крім того, 8% опитаних є студентами, 6% – незайнятими особами, ще 6% – домогосподарі, а 7% перебувають у відпустці по догляду за дитиною або іншою особою, що потребує стороннього догляду.

Отже, опитування показало, що незначна кількість ВПО є пенсіонерами (21%), натомість значна частка (55%) – економічно активне населення (роботодавці (5%), наймані працівники (40%), фрілансери(8%)). 8% є студентами, 6% є

незайнятими особами, 6% домогосподарями, 7% перебувають у відпустці по догляду за дитиною чи іншою особою.

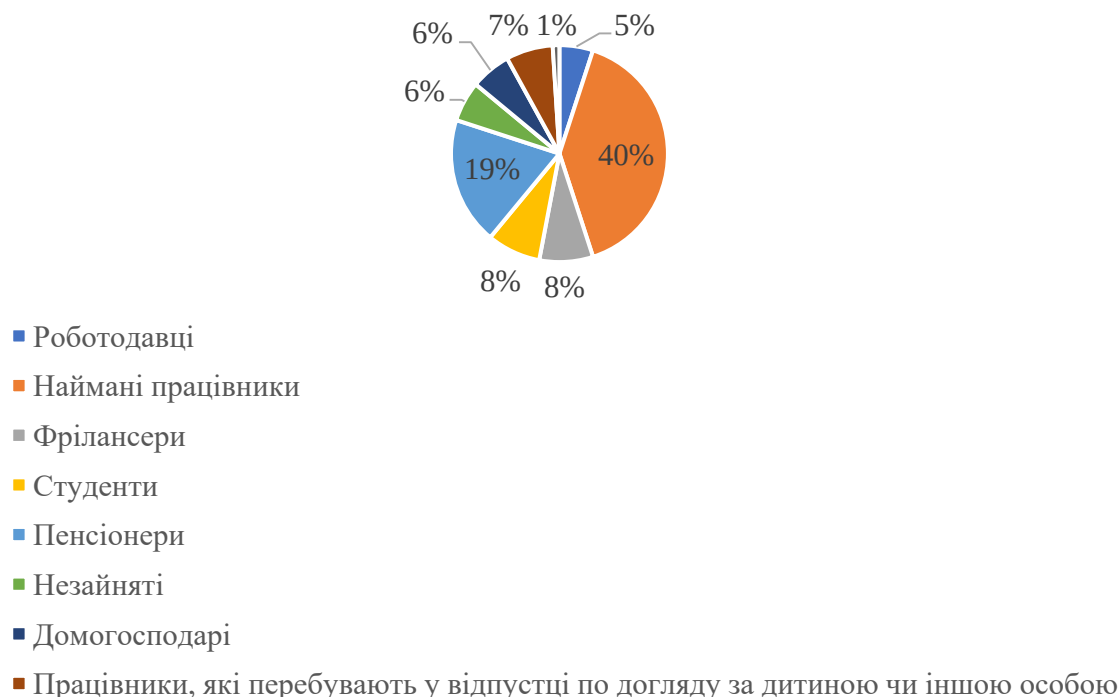

Рисунок 2.5 – Структура внутрішньо переміщених осіб у місті Львів в 2024 році за місцем за родом діяльності, %

Джерело: розраховано автором за [34, с.38]

Згідно з результатами опитування Міжнародної організації з міграції (МОМ), проведеного у травні 2023 року, 14% внутрішньо переміщених осіб зазначили, що до початку повномасштабного вторгнення не мали роботи. Відповідно, 86% респондентів були працевлаштовані або мали джерела доходу. Серед осіб, які працювали до початку війни, 64% втратили роботу, натомість 34% зберегли зайнятість (інформація щодо решти 2% відсутня). У групі ВПО, які змогли зберегти роботу, 51% продовжують працювати у віддаленому форматі, 43% тимчасово не працюють зі збереженням робочого місця, а 6% не здійснюють трудової діяльності з огляду на перебування у відпустці по догляду за дитиною, за станом здоров'я або з інших причин [73].

За результатами опитування було складено профіль ВПО за рівнем щомісячного сукупного доходу домогосподарств (2.6).

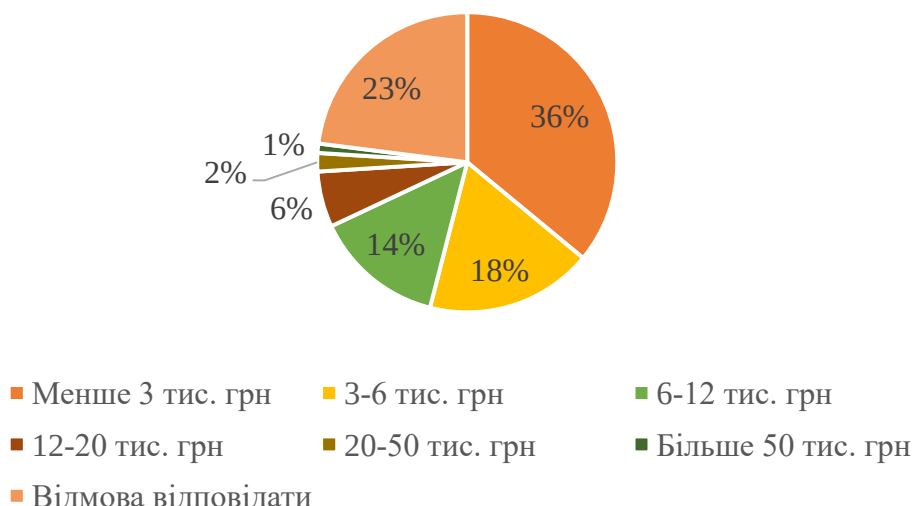

Рисунок 2.6 – Структура внутрішньо переміщених осіб у місті Львів в 2024 році за місцем за рівнем щомісячного сукупного доходу домогосподарств, %

Джерело: розраховано автором за [34, с.38]

Отже, 36% внутрішньо переміщених домогосподарств мають місячний дохід, що не перевищує 3 тис. грн, а 18% оцінюють свої доходи в межах 3-6 тис. грн, що свідчить про значну частину ВПО з доходами, нижчими за фактичний прожитковий мінімум. Ці цифри мають важливе значення в контексті аналізу наданої не-фінансової допомоги, якою ВПО можуть або не можуть скористатися, зокрема в аспектах безкоштовного житла та харчування, які надаються на Львівщині.

Згідно з думками опитаних представників органів влади та волонтерських організацій, що займаються підтримкою ВПО, спостерігається зміна профілю цієї групи осіб у Львівському регіоні з часом.

Першою хвилею після початку війни на Львівщину прибували відносно забезпечені сім'ї, які мали змогу оплатити переїзд та перебування. Частина таких переселенців пізніше вирушила за кордон, інші залишались на деякий час, а згодом, за можливості, повернулися додому.

Другу хвилю склали переселенці з територій, де точилися найактивніші бойові дії (Донецька, Луганська, Харківська області). Ці люди часто покидали свої домівки поспіхом, забираючи мінімум речей або взагалі без них. Серед них значна частина була фінансово неспроможна та психологічно травмована. Більшість з них

сподівається на швидке завершення бойових дій і повернення додому, за умови, що їхнє житло не було зруйновано. Вони не готові починати нове життя з нуля на новому місці, шукати постійне житло чи роботу. Однак, невелика частина з цієї групи розглядає можливість залишитися в регіоні.

Згідно з оцінками осіб, які надають допомогу внутрішньо переміщеним особам (ВПО), велика частина переселенців не в змозі самотійно вирішувати свої проблеми. Це стосується, зокрема, тих, хто потрапив у складні життєві обставини ще до початку війни. Психологічні травми, отримані під час війни, значно ускладнили здатність деяких людей, які раніше могли справлятися з труднощами, ефективно вирішувати власні проблеми.

Чимала частина ВПО, не прикладаючи зусиль до пошуку роботи, покладається на надання державної допомоги для отримання постійного житла та фінансової підтримки. Представники влади та волонтерських організацій зазначають, що найбільші труднощі виникають при наданні підтримки людям з інвалідністю, особливо тим, кого евакуювали з закладів для людей з особливими потребами в зонах бойових дій. В умовах дефіциту місць в спеціалізованих установах на Львівщині, альтернативне житло не може забезпечити їхні потреби.

Місцева підтримка ВПО здійснювалася переважно через гуманітарні штаби, які згодом стали консультаційно-координаційними центрами, а також через обмежені соціальні програми з недостатнім фінансуванням, що не дозволяє в повній мірі вирішити існуючі проблеми переселенців.

Отже, зменшення чисельності ВПО в місті з 109 тис. до 95,4 тис. осіб обумовлено, зокрема, високими орендними цінами на житло, що створює труднощі для переселенців у пошуку доступного житла. Водночас, переважно жінки та діти складають основну частину переселенців, що ставить перед органами місцевої влади завдання щодо розробки соціальних програм для їхньої інтеграції. Враховуючи високий рівень фінансової вразливості, необхідно звернути увагу на забезпечення ВПО доступним житлом та створення умов для їхнього працевлаштування.

2.2. Оцінювання економіко-соціальних потреб внутрішньо переміщених осіб в місті Львів

Рівень задоволення основних потреб внутрішньо переміщених осіб (ВПО) є одним із ключових аспектів їхнього соціального інтегрування та перебування в громадах. Оцінка потреб і можливостей ВПО є невід'ємною частиною процесу забезпечення їхнього побутового рівня, а також надання соціальних, медичних, освітніх та інших публічних послуг, особливо в контексті підготовки до зимового періоду. Отримані результати дослідження матимуть практичне значення для представників органів місцевого самоврядування та виконавчої влади, в чиїх громадах проживають ВПО, а також для міжнародних організацій, що здійснюють програми допомоги ВПО, громадських об'єднань та інших зацікавлених сторін, у тому числі самих внутрішньо переміщених осіб, зокрема в контексті захисту їхніх прав та інтересів в Україні.

Для оцінювання економіко-соціальних потреб внутрішньо переміщених осіб в місті Львів було використано матеріали проведених протягом 2022-2024 років опитувань (так як в рамках написання нашої роботи неможливо провести масштабне дослідження):

- «Повернутись додому: Експрес-картування потреб та очікувань ВПО у Львівській області» від 03.05.2022 року [34];
- «Оцінювання потреб внутрішньо переміщених осіб у територіальних громадах Львівської області» від 05.09.2022 [31];
- «Мультисекторальне дослідження потреб та гуманітарного реагування у Львівській області» від 30.12.2022 [26];
- «Дотримання соціально-економічних прав ВПО у Львівській області» від 20.10.2023 [7].

В дослідженні «Повернутись додому: Експрес-картування потреб та очікувань ВПО у Львівській області» було проведене детальне дослідження потреб ВПО (рис.2.7).

Рисунок 2.7 – Результати опитування щодо потреб внутрішньо переміщених осіб

Джерело: розраховано автором за [34, с.9]

Отже, для внутрішньо переміщених осіб найбільшу значущість мають матеріальні потреби, серед яких фінансова підтримка (49%), медичні послуги (42%) та продукти харчування (43%). Натомість професійні потреби виявилися найменш пріоритетними. Серед нематеріальних потреб найбільш актуальною є потреба в

інформації щодо доступних варіантів допомоги, яку можна отримати, що складає 29%. Що стосується таких потреб, як організація дозвілля, психологічна та правова підтримка, а також навчання дітей та дорослих, то на момент опитування їх важливість є вторинною, і їх питома вага становить близько 10%. Разом з тим, ВПО вказують на зростаючу потребу в психологічній підтримці в майбутньому (понад 30% опитаних), а також у соціальній допомозі (понад 50% опитаних) [1, с.4].

Більше 80% внутрішньо переміщених осіб в усіх громадах мають доступ до основних побутових послуг, таких як водопостачання, каналізація, приготування їжі та Інтернет. Однак найбільшу складність для ВПО становить доступ до Інтернету, що ускладнює отримання важливої інформації, новин і участь в онлайн-освіті – близько 30% опитаних зазначають це як основну проблему.

Соціальна підтримка з боку держави та гуманітарна допомога, зокрема грошова підтримка від міжнародних організацій та волонтерів, є ключовими для забезпечення стабільності ВПО. Понад 90% респондентів отримують державну допомогу, а більше 80% додатково отримують підтримку від благодійних фондів та волонтерів. Така допомога переважно включає продукти харчування, одяг, взуття та засоби гігієни. Задоволення від якості та кількості цієї допомоги висловлюють понад 75% опитаних. Крім того, понад 45% респондентів отримали благодійну грошову допомогу.

З початку війни у Львівській області було організовано понад 50 гуманітарних штабів, які діяли за підтримки регіональної влади, зокрема Львівського центрального волонтерського штабу та 7 районних штабів. Крім того, ряд територіальних громад, благодійних, громадських і церковних організацій створили локальні гуманітарні штаби. Ці організації забезпечували ВПО всім необхідним, зокрема житлом, харчуванням, одягом, взуттям та засобами гігієни, включаючи тих, хто тимчасово перебував у Львівській області на шляху до країн ЄС. На даний момент кількість таких штабів значно зменшилась, проте в районах та більшості територіальних громад вони продовжують свою діяльність. Вони не лише надають гуманітарну допомогу, але й виконують важливу роль центрів

інтеграції та інформування ВПО, а також забезпечують канали зворотного зв'язку між ВПО та місцевими громадами [34].

В опитуваннях ВПО було виявлено низку послуг, доступ до яких є обмеженим або недостатньо забезпеченим. Найбільш часто згадувались такі послуги, як дошкільна освіта, деякі адміністративні послуги та спеціалізована медична допомога. Щодо попиту на послуги, найбільш затребуваними для ВПО є:

- соціальні послуги (понад 60% опитаних),
- психологічні послуги (40%),
- медичні послуги (40%),
- освітні послуги (30%).

Найменший попит серед ВПО спостерігається на культурні послуги, які вказали лише близько 15% респондентів, за винятком Бродівської громади, де цей показник становить 25%

Було відзначено низький рівень інформування ВПО з боку органів місцевої влади щодо способів отримання допомоги, працевлаштування, житла та адміністративних послуг. Основним джерелом інформації для опитуваних є електронні ресурси (понад 70%). На другому місці знаходяться особисті канали зв'язку, такі як родичі, друзі та сусіди (понад 50%). Інформація, отримана через «стенди, інформаційні матеріали в соціальних службах та державних органах», є мало доступною для більшості респондентів – тільки 5% опитаних зазначили, що отримують інформацію таким чином [1].

Згідно з результатами опитування, найбільше респонденти вказали на державні соціальні виплати та адресну грошову допомогу як основні джерела доходу ВПО (понад 80% опитаних). Поруч із цим стабільно фігурує пенсійне забезпечення, яке становить 35% серед респондентів. Важливими джерелами доходу також є власні заощадження та допомога від близьких (в середньому по 14%).

Щодо оцінки матеріального становища, більшість опитаних (понад 65%) зазначили, що їхніх доходів вистачає на харчування, але покупка одягу та взуття є складною. Близько 30% респондентів заявили, що «ледве зводять кінці з кінцями».

Лише 5% опитаних зазначили, що їм вистачає коштів не лише на їжу та одяг, але й на можливість відкладати гроші та купувати дорогі речі [1].

Працевлаштування є важливим аспектом матеріального становища ВПО. Як вже зазначалося раніше, питання працевлаштування є одним із пріоритетних для 35% опитаних. Основними проблемами, з якими стикаються ВПО при пошуку роботи, є:

- відсутність вакансій за спеціальністю (30%);
- проблеми через вік (18%);
- низький рівень пропонованої оплати праці або пропозиції некваліфікованої роботи (32%);
- наявність статусу ВПО (20%).

У середньому 12% респондентів повідомили, що їм не доводилося стикатися з труднощами під час працевлаштування. Також варто зазначити, що понад 70% опитаних висловилися проти перекваліфікації на іншу професію через відповідні програми, не бажаючи змінювати свою спеціалізацію

З весни 2022 року Львівська обласна військова адміністрація (ОВА) ініціювала програму підтримки релокованого бізнесу, яка дозволила підприємцям-ВПО отримати фінансову допомогу в розмірі 900 тисяч гривень на переїзд та оновлення матеріально-технічної бази, за умови створення 20 і більше робочих місць. Станом на лютий 2023 року в межах цієї програми було релоковано 225 підприємств, що сприяло створенню близько 5 тисяч нових робочих місць. Водночас, з кожним релокованим підприємством переїжджало в середньому 25-32% персоналу. У 2023 році Львівська ОВА витратила 1.8 мільярда гривень на підтримку бізнесу, а для 2024 року планується подвоїти цю суму.

У перші місяці війни ряд гуманітарних організацій активно надавали ВПО послугу «мобільних медичних бригад», коли групи лікарів різних спеціальностей відвідували прихистки ВПО і надавали базові медичні послуги. Така ініціатива значно знижувала навантаження на місцеві клініки, зокрема у тих прихистках, де проживали маломобільні особи та люди з хронічними захворюваннями. Мобільні медичні бригади виконували важливу роль у зміцненні системи первинної медичної

допомоги, надаючи кваліфіковану медичну допомогу як місцевим жителям, так і ВПО в різних віддалених районах України [1].

Львівська обласна влада, а також низка гуманітарних організацій реалізують програми, спрямовані на заохочення внутрішньо переміщених осіб (ВПО) до професійної перекваліфікації. Ці програми передбачають часткове або повне відшкодування витрат на здобуття нової кваліфікації, що дає можливість ВПО адаптуватися до нових умов праці та підвищити свою професійну компетентність.

У м. Львові було створено п'ять центрів психічного здоров'я, які надають підтримку українцям, які постраждали внаслідок війни, а також особам з іншими психологічними потребами. Ці центри забезпечують доступ до допомоги, яка є менш інтенсивною, ніж психіатричне лікування, але водночас надається в зручних умовах, не потребуючи відриву від основного місця роботи. Медична, психологічна та соціальна допомога надається в комплексі, що дозволяє ефективно підтримувати пацієнтів. Крім того, ці заклади також пропонують подальший супровід для осіб із серйозними психологічними проблемами після спеціалізованого лікування, що робить допомогу більш системною та всебічною [34].

Забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб (ВПО) стало однією з найважливіших потреб з моменту початку повномасштабного вторгнення росії в Україну. Часова перспектива перебування ВПО у Львівській області різниться: частина людей планує залишатися до моменту, коли ситуація в їх рідних регіонах стане безпечною, в той час як близько 10% опитаних вже на цей момент мають намір залишитись у Львівській області на довгострокову перспективу. Це вказує на необхідність покращення умов для тих, хто планує залишатись на постійній основі.

З огляду на низький відсоток респондентів, які самостійно орендують житло, 88% опитаних відзначають потребу в індивідуальному тимчасовому житлі, а 87% потребують постійного житла. Водночас, попри спартанські умови проживання в тимчасово обладнаних приміщеннях, таких як школи чи спортзали, більшість ВПО (64%) висловлюють задоволення умовами, ще 19% – скоріше задоволені, і лише 2% респондентів не задоволені умовами проживання. Ці дані свідчать про те, що навіть

у складних умовах більшість ВПО готові адаптуватися, однак для подальшого стабільного проживання потрібні поліпшення [34].

Під час формування аналітичного звіту «Повернутись додому: Експрес-картування потреб та очікувань ВПО у Львівській області» були опитані внутрішньо переміщені особи, зокрема мами (бабусі) з дітьми та особи з інвалідністю. Більшість з них відзначили, що вони в цілому задоволені умовами проживання. Серед ключових факторів, що впливають на відчуття задоволення, респонденти вказали на такі умови, як проживання в окремих кімнатах або в приміщеннях, де разом із родиною або ж обмеженою кількістю людей. Важливими для них є також такі умови як наявність опалення, доступ до гарячої води, можливість користуватися санітарно-гігієнічними засобами та забезпечення можливості прання одягу.

Окрім того, значну роль у відчутті комфорту та задоволення умовами проживання відіграє навколишнє середовище. Опитані зазначили важливість озелененої території, чистого повітря та наявності природних елементів, таких як спів птахів, що створюють атмосферу затишку. Окремо відзначена важливість наявності організованих просторів для дитячого дозвілля, зокрема облаштованих дитячих майданчиків, що є необхідними для комфортного проживання родин з дітьми [34, с.11].

Під час інтерв'ю жінки (бабусі) з дітьми вказували кілька основних причин, які спонукали їх до пошуку нового житла. Серед таких факторів були бажання покращити доступ до послуг для розвитку дітей, зокрема гуртків та інших навчальних програм. Також важливими факторами стали можливості працевлаштування одного з членів сім'ї, наприклад, коли чоловікові пропонують роботу в іншому населеному пункті, а також зміни в сімейному стані, зокрема очікування народження дитини. Однак, серед перешкод, які ускладнюють процес пошуку житла, опитані вказали на високі ціни на оренду житла та послуги ріелторів, а також на низьку пропозицію доступного житла. Також важливим обмеженням є брак професійної допомоги у пошуку житла, а також нестача

інформації про житлові можливості для ВПО, зокрема щодо наявності модульних будинків [34, с.11].

Отримання фінансової допомоги та задоволення матеріальних потреб, таких як харчування та медична допомога, є важливими пріоритетами для ВПО. 86% опитаних переселенців висловили задоволення від отриманої гуманітарної допомоги. Із загального обсягу гуманітарної допомоги найбільше харчування та одяг переселенці отримують від волонтерів, а грошову допомогу надає органи влади.

Незважаючи на те, що фінансова підтримка є найбільш важливою для ВПО, вона часто супроводжується труднощами у її отриманні. Водночас, 86% респондентів Львівської області відзначили задоволення від отриманого матеріалу, в той час як лише близько 3% висловили незадоволення допомогою.

Залежно від виду допомоги, відносний внесок різних суб'єктів, які її надають, може суттєво відрізнятись, що можна побачити рис.2.8.

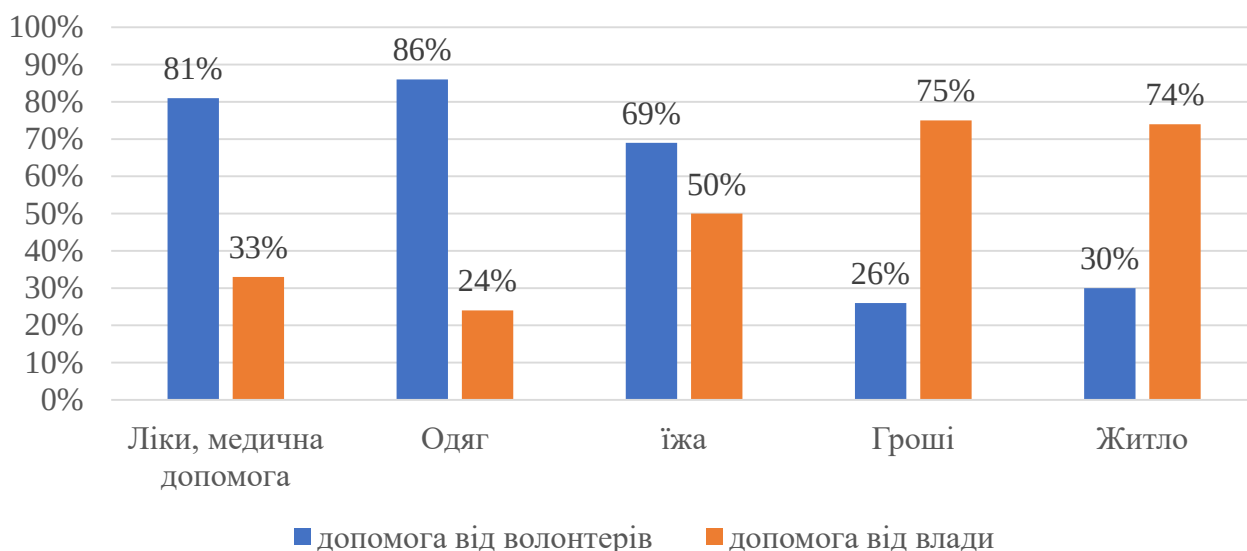

Рисунок 2.8 – Результати опитування щодо потреб внутрішньо переміщених осіб

Джерело: розраховано автором за [34, с.15]

Щодо забезпечення житлом та фінансовою допомогою, то ці ресурси найчастіше надаються місцевою та центральною державною владою. У випадку

харчування та одягу, більшість переселенців отримують ці матеріальні потреби від волонтерів.

Гуманітарна допомога для переселенців організована централізовано через спеціальні гуманітарні штаби, які працюють у Львові та інших містах області. У менших населених пунктах розподіл гуманітарної допомоги здійснюється органами місцевого самоврядування. Громадські та волонтерські організації, які надають допомогу (як через власні ресурси, так і через партнерські домовленості з міжнародними гуманітарними організаціями), можуть здійснювати розподіл через пункти видачі або доставку в прихистки для ВПО. Також активно працюють мобільні бригади, які виїжджають до місць розміщення переселенців і проводять комплексну оцінку їхніх потреб, надаючи відповідну допомогу

Матеріальні потреби ВПО, зокрема у продуктах харчування та медичній допомозі, є одними з найактуальніших. Згідно з опитуваннями, потреба у готових стравах турбує 90% ВПО, а медична допомога є необхідною для 92% опитаних.

Жінки з дітьми, які проживають у спеціально облаштованих місцях для ВПО, зазначають, що їхні базові потреби у ліках та медичній допомозі забезпечуються. Вони отримують медичну допомогу через обстеження у комунальних медичних закладах, благодійних госпіталях, виїзні медичні бригади або прийом лікаря безпосередньо у місці проживання. Проте жінки з дітьми, які проживають у приватному секторі, стикаються з проблемами через відсутність необхідної інформації і необхідність самотійно шукати медичні послуги. Окремі респонденти також вказали на труднощі, пов'язані з потребою продовження розпочатого лікування та пошуком вузьких спеціалістів [34].

Волонтери переважно вважають, що потреба у медичній допомозі ВПО є задоволеною. В тимчасових прихистках, як правило, є запас різноманітних ліків та медичний персонал, наприклад, шкільні медсестри, які здійснюють регулярний огляд мешканців. Проте у випадках, коли необхідна спеціалізована допомога в медичних закладах, інколи виникають проблеми через відмову в наданні медичних послуг. Це зазвичай пов'язано з людським фактором, як-от відмова лікаря через

відсутність підписаної декларації або через доступність онлайн-консультацій в закладах за місцем реєстрації.

Особливу увагу заслуговує допомога цивільним ВПО, яких евакуюють до Львова з зон бойових дій. Ці особи потребують складного лікування, реабілітації, зокрема протезування, а також підтримки ментального здоров'я та супроводу. Спеціалізовані медичні заклади області, мобільні госпіталі, а також міжнародні та українські волонтерські організації активно займаються цими питаннями.

Що стосується фінансової допомоги, лише 26% опитаних респондентів отримали її. Більшість з них (75%) отримали фінансову допомогу від держави, тоді як 26% - від волонтерів. Жінки з дітьми, які брали участь в інтерв'ю, зазначили, що вони оформляли документи для отримання фінансової допомоги для ВПО, але не всі отримали її на час проведення інтерв'ю або отримали з значним запізненням.

Фінансова допомога для ВПО в Україні надається на державному рівні та за підтримки міжнародних організацій. Згідно з програмою державної підтримки, особи з інвалідністю та діти отримують 3 000 гривень на місяць, тоді як для інших осіб сума допомоги становить 2 000 гривень на місяць.

Додатково, Агентство ООН у справах біженців запровадило програму грошової допомоги для осіб, що знаходяться в особливо вразливих ситуаціях. Однією з новітніх ініціатив є програма Binance Refugee Card, створена за підтримки Фонду Binance Charity та благодійної ініціативи «Паляниця». У рамках цієї програми здійснюються виплати в розмірі 75 доларів на людину щомісяця протягом трьох місяців, спрямовані на підтримку найбільш незахищених осіб, які постраждали від війни.

Ще одна ініціатива, націлена на підтримку ВПО, реалізується чеською неурядовою організацією People in Need. ВПО, які проживають та зареєстровані на території Дрогобицької міської територіальної громади, зможуть отримувати грошові виплати у розмірі 2 220 гривень на одну особу протягом трьох місяців [1].

ВПО у Львівській області мають можливість отримувати медичну допомогу на рівні місцевих медичних закладів, відповідно до їх реєстрації. Для отримання вторинної (спеціалізованої) медичної допомоги необхідно звернутися до

територіального закладу охорони здоров'я, який надасть направлення до відповідного спеціалізованого закладу.

Аптеки Львівської області, які уклали договори з Національною службою здоров'я України (НСЗУ), надають «Доступні ліки» за електронними та паперовими рецептами, а також можуть видавати інсулін за наявності призначення.

Для забезпечення доступу до медичних послуг у віддалених громадах Львівської області працюють мобільні бригади, які надають медичний та психологічний супровід. Крім того, у регіоні функціонують три мобільні шпиталі: голландський у Трускавці, ізраїльський у Мостиськах та американський у селі Сокільники

На Головному залізничному вокзалі Львова медико-психологічну допомогу надають більше 400 фахівців. Окрім того, Львівська обласна науково-педагогічна бібліотека для підлітків з числа ВПО організовує групи психологічної підтримки під назвою «ПОРУЧ».

Проблема працевлаштування є однією з найгостріших для внутрішньо переміщених осіб (ВПО) у Львівській області. Офіційна зайнятість ВПО залишається надзвичайно низькою, що пов'язано з рядом факторів. З одного боку, спостерігається дефіцит вакансій, що значно обмежує можливості працевлаштування. З іншого боку, більшість ВПО розглядають своє перебування в регіоні як тимчасове, тому не спрямовують зусилля на пошук стабільної роботи. Окрім того, багато осіб, зокрема матері з дітьми, стикаються з проблемою необхідності догляду за малолітніми дітьми, що також обмежує можливості для працевлаштування.

З боку влади відсутні спеціалізовані механізми для ефективного задоволення професійних потреб ВПО, і для їх працевлаштування використовуються традиційні інструменти, такі як центри зайнятості. В області є деякі ініціативи з перекваліфікації та навчання, однак вони є фрагментарними та не мають системного підходу, що знижує їх ефективність. Зважаючи на зазначене, питання підтримки ВПО в сфері працевлаштування потребує більш організованого та цілеспрямованого підходу з боку влади та громадських організацій.

Серед внутрішньо переміщених осіб (ВПО) спостерігається значне зменшення рівня зайнятості, зокрема серед економічно-активних респондентів. Зміни в зайнятості сталися у 75% осіб, що працюють, фрілансерів чи є роботодавцями, а серед студентів цей показник досягає 92%. Це свідчить про значний вплив війни на економічну активність, що зачіпає майже всі верстви населення, зокрема молодь. Водночас, значна частина ВПО (31%) не вважає пошук роботи актуальним, що може бути результатом тимчасового характеру їхнього перебування на новому місці або нестабільних умов для роботи, зокрема через догляд за дітьми. Крім того, особи з інвалідністю стикаються з серйозними труднощами в працевлаштуванні. Більшість вакансій вимагають фізичної витривалості, що робить їх недоступними для людей з інвалідністю. Водночас, вони готові працювати з документацією чи виконувати іншу роботу на комп'ютері, однак таких вакансій на ринку праці недостатньо. Брак доступу до комп'ютерів та інфраструктури для дистанційної роботи ще більше ускладнює ситуацію для цієї категорії осіб. Тому важливим кроком є створення можливостей для працевлаштування осіб з інвалідністю, зокрема через розвиток дистанційної роботи та навчальні програми, що дозволяють здобути нові навички в безпечних та доступних умовах.

Проблема працевлаштування ВПО є однією з найактуальніших через брак вакансій, особливо в малих містах і селах. Мами з дітьми не можуть поєднувати роботу з доглядом за дітьми, а особи з наркотичною залежністю та колишні ув'язнені стикаються з додатковими труднощами через соціальну стигматизацію. Бездіяльність ВПО призводить до погіршення емоційного стану, апатії та залежності від зовнішньої допомоги, що гальмує їх інтеграцію в економіку і життя громад. Це підкреслює необхідність створення нових можливостей працевлаштування та підтримки вразливих груп.

Для ВПО критичним є доступ до дитячих садків, оскільки 96% респондентів повідомили, що їхні діти не відвідують дошкільний заклад. ВПО потребують більше інформації про доступну допомогу, але інтеграція в місцеву громаду та психологічна підтримка не є пріоритетними. 66% дітей продовжують навчання в

школі, але багато батьків зіштовхуються з проблемою відсутності дитячих садків або їх закриттям через війну. Онлайн-навчання є актуальним, але виникають проблеми з Інтернетом і пристроями. Також є потреба у позашкільних заняттях, гуртках та секціях, які часто відсутні або далекі від місць проживання.

У ході аналізу потреб внутрішньо переміщених осіб було виявлено, що участь у волонтерських чи громадських ініціативах є надзвичайно важливою для 22% респондентів та важливою для 26%. Однак для 13% ВПО ця потреба не має значення. Можливість обговорювати свої потреби, плани, проблеми та досвід з іншими переселенцями є надзвичайно важливою лише для 11% опитаних.

Отже, серед матеріальних потреб найбільшу актуальність для респондентів має фінансова підтримка. Серед нематеріальних потреб особливо важливим є отримання інформації про наявну та доступну допомогу, яка вже надається. Інтеграція в місцеву громаду, доступ до церкви за власним віросповіданням та психологічна підтримка є важливими для невеликої частки ВПО.

2.3. Основні проблеми інтеграції внутрішньо переміщених осіб у територіальну громаду міста Львів

З початком повномасштабного вторгнення РФ в Україну Львівська область стала основним осередком для переміщення осіб з регіонів, що зазнали військових дій. Влада, волонтерські організації, підприємства та громадяни активно відреагували на виниклу кризову ситуацію, намагаючись вирішити проблеми ВПО та задовольнити їхні потреби. Це відбувалося в умовах відсутності попередньої підготовки, відпрацьованих стратегій і механізмів, а також обмежених фінансових, матеріальних та людських ресурсів. Для забезпечення комфортного проживання та сталого розвитку територіальних громад необхідно активно сприяти інтеграції ВПО в місцеві спільноти. За результатами опитування, 25% ВПО не мають чітко визначених планів на майбутнє або не можуть прийняти рішення щодо подальших

кроків, 40% планують залишитися на території Львівської області до можливості повернення додому, і лише 10% респондентів налаштовані на довгострокове перебування в регіоні.

Дослідження показують, що інтеграція внутрішньо переміщених осіб (ВПО) в територіальні громади в умовах воєнного стану стикається з рядом значних викликів, які можуть ускладнити процес адаптації та включення ВПО в нові соціальні, економічні та культурні контексти. Ці труднощі вимагають від усіх зацікавлених сторін гнучкості, інноваційного підходу та значних зусиль для їх подолання, оскільки вони можуть створити додаткові перешкоди для ефективної реалізації програм і стратегій, спрямованих на підтримку ВПО та їх інтеграцію в місцеві громади [60].

Переміщення з рідних домівок та адаптація до нових умов у територіальних громадах створюють для внутрішньо переміщених осіб (ВПО) низку складних проблем. З одного боку, вони стикаються з особистими труднощами, такими як психологічний стрес, підвищена тривожність, страх перед майбутнім, погіршення здоров'я, фінансові труднощі, проблеми з житлом, безробіття та юридичні питання. З іншого боку, громади часто не мають необхідних умов для забезпечення успішної інтеграції переселенців, зокрема через нерозвинену соціальну інфраструктуру, обмежене фінансування, нестачу кваліфікованих спеціалістів для надання необхідної допомоги та неефективні механізми інформування про доступні ресурси. Крім того, через різницю в культурних звичаях, поглядах та способі життя, ВПО можуть зазнавати ворожості чи недоброзичливості з боку місцевих жителів, що іноді призводить до конфліктів [27, с.48].

Гевчук Н. та Данилюк О. провели дослідження, яке виявило, що у сфері соціальної взаємодії між внутрішньо переміщеними особами (ВПО) та приймаючими громадами основними проблемами, що перешкоджають успішній соціальній інтеграції ВПО, є несприйняття переселенців місцевим населенням, виникнення конфліктів між ними, а також зростання соціальної напруженості в територіальних громадах, що приймають переселенців [5, с.23].

Місцева влада Львова активно переходить від спонтанних дій для термінового вирішення проблем до більш системного планування своєї діяльності. Це включає не лише задоволення матеріальних потреб внутрішньо переміщених осіб (ВПО), а й інтеграцію воєнних і повоєнних викликів у відновлення економіки та подальший розвиток громади. Одним із важливих напрямків є будівництво великого реабілітаційного центру, а також дослідження досвіду роботи таких центрів за кордоном. За прогнозами опитаних, близько трьох тисяч осіб потребуватимуть кваліфікованої медичної допомоги внаслідок травм. Іншою важливою метою є відновлення економіки, зокрема через підтримку релокованих підприємств. Крім того, Львівська міська рада працює над розвитком індустріальних парків і науково-технічних хабів. Це включає також будівництво нових підприємств, які забезпечать роботою як ВПО, так і місцевих мешканців громади [1].

Бізнес, який релокувався до Львівської області, здебільшого сприймає цей регіон як резервний майданчик для ведення своєї діяльності. Робота під час пандемії COVID-19 значно полегшила адаптацію бізнесу до умов війни, особливо для тих компаній, що могли покладатись на віддалену роботу. Підприємства, які зіштовхуються з більш складними випадками релокації, окрім необхідності забезпечення приміщення для відновлення діяльності та розміщення працівників, потребують комплексної підтримки, зокрема у пошуку та перевезенні обладнання, додатковому фінансуванні, а також у виході на нові ринки. Більшість бізнесів не бажає змінювати свою реєстрацію в області, зокрема через бажання підтримати податкову базу свого рідного регіону [20].

Середній бізнес потребує значної фінансової підтримки, зокрема кредитної та грантової. За їхніми оцінками, допомога у розмірі 100 тис. грн не є достатньою для вирішення проблем із фінансуванням. Переважна більшість представників малого та середнього бізнесу розглядає Львів та Львівську область як паралельний регіон для ведення бізнесу, плануючи після завершення війни відновити діяльність у тих регіонах, де працювали раніше. Це зумовлено як безпековими ризиками, так і прагненням забезпечити прибуток від інвестицій у релокацію бізнесу.

Основними проблемами, з якими стикаються підприємці, є висока вартість житла для працівників та оренди приміщень, включаючи послуги посередників. Деякі представники бізнесу також висловлюють занепокоєння щодо корупційних практик у деяких сферах, таких як ліцензування джерел іонізуючого випромінювання

Орендна плата є додатковим фактором, що ускладнює роботу бізнесу. Спочатку, в перші місяці після початку війни, власники нерухомості не вимагали оплати за приміщення, але наразі вони вимагають повної оплати вартості оренди.

З юридичної точки зору, існують труднощі у процесі взаємодії між організаціями, зокрема щодо підписання документів з усіма бенефіціарами. Ця процедура потребує значного часу та терпіння, що часто стає перешкодою для оперативного реагування на запити ВПО.

Волонтери також відзначають проблеми в комунікації з ВПО, що спричинені важким минулим переселенців та стресовими ситуаціями, в яких вони опинились. Це негативно впливає на емоційний стан самих волонтерів, що потребує постійної психологічної підтримки та навчання з метою збереження емоційної стабільності. Робота з ВПО вимагає кваліфікаційної підготовки для досягнення більшої ефективності. Водночас організації стикаються з високим попитом на досвідчених соціальних працівників [2].

Для більшості учасників дослідження робота з внутрішньо переміщеними особами цього року стала першим подібним досвідом, що призвело до певних помилок в організації робочого процесу на різних етапах. Зокрема, існує потреба в залученні фінансування для виплати заробітної плати волонтерам, а також для утримання працівників на місцях. На даний момент значна частина добровольців повертається до своїх основних занять.

Місцева влада стикається з труднощами у забезпеченні належних умов для проживання та харчування внутрішньо переміщених осіб. Серед основних викликів можна відзначити проблеми з пошуком приміщень для тривалого проживання, а також з облаштуванням шкільних та медичних закладів для комфортного перебування переселенців. Це включає закупівлю ліжок і постільної білизни,

встановлення санвузлів та душових кабін, а також організацію харчових блоків, холодильників, мікрохвильових печей та електрочайників. Важливим аспектом є також створення запасів продуктів для забезпечення харчування внутрішньо переміщених осіб.

У дослідженнях також зазначається дефіцит якісних приміщень для бізнесу у Львівській міській територіальній громаді, що ускладнює процес релокації великих підприємств. Робота з внутрішньо переміщеними особами вимагає швидкого реагування та ефективного вирішення координаційних питань, однак співпраця з міжнародними фондами та організаціями стикається з труднощами через їхню повільну реакцію.

Місцева влада серед проблем також виокремлює недоотримання доходів до місцевих бюджетів, зокрема через введення нових пільг для внутрішньо переміщених осіб та витрати на їхнє утримання. Прогнозується, що з початку осені коштів може забракнути для покриття цих витрат. Крім того, робота з релокованими бізнесами ускладнюється через відсутність чіткого розподілу обов'язків між Львівською міською радою та Львівською обласною військовою адміністрацією щодо організації та підтримки релокації підприємств [34].

Узагальнюючи основні проблеми та перешкоди інтеграції внутрішньо переміщених осіб у місті Львові, можна виокремити кілька ключових аспектів, що охоплюють соціально-культурну, економічну та інфраструктурну сфери. З соціально-культурної точки зору, ВПО часто стикаються з труднощами адаптації до нових соціальних умов, зокрема через мовні бар'єри, різницю в звичаях, традиціях та менталітеті. Ці чинники можуть спричиняти відчуття соціальної ізоляції, яке посилюється упередженням або відстороненим ставленням з боку частини місцевих мешканців. Окрім цього, значна частина переселенців знаходиться у складному психоемоційному стані, зумовленому травматичним досвідом війни, втратою житла, розлукою з родинами або втратою близьких. Існуючі інституції не завжди здатні забезпечити належний рівень психологічної допомоги, що поглиблює емоційне відчуження і значно ускладнює процес їх соціальної та культурної інтеграції

Економічна складова проблем також є вкрай важливою. Значна частина ВПО стикається з труднощами у пошуку роботи через брак вакансій, невідповідність наявної кваліфікації вимогам ринку праці або відсутність професійних контактів. Це призводить до нестабільності доходів, що, своєю чергою, обмежує можливості доступу до базових послуг – житла, освіти, медичного обслуговування. Економічна вразливість посилюється на тлі обмежених фінансових ресурсів як у самих переселенців, так і в приймаючих громад [60].

Інфраструктурні труднощі, зокрема нестача житла, перевантаження медичних та освітніх установ, а також обмежена доступність соціальних послуг, є серйозними перешкодами для інтеграції. Територіальні громади, включаючи місто Львів, не завжди мають достатній потенціал для повноцінного задоволення потреб великої кількості новоприбулих осіб. Це створює додаткове навантаження на місцеві ресурси і потребує комплексного підходу до планування інтеграційних політик. У сукупності всі ці фактори утворюють складне середовище, яке вимагає від місцевої влади, громадських організацій та міжнародних партнерів скоординованих, гнучких і довгострокових рішень [60].

Тому, подолання викликів інтеграції внутрішньо переміщених осіб (ВПО) у територіальні громади в умовах воєнного стану вимагає комплексного підходу та взаємодії між різними зацікавленими сторонами, їхніх злагоджених дій та інноваційних підходів.

Отже, основні проблеми інтеграції внутрішньо переміщених осіб (ВПО) у територіальну громаду міста Львів пов'язані з економічними, соціальними та психологічними аспектами. Перш за все, багато ВПО стикаються з труднощами у працевлаштуванні через відсутність досвіду або кваліфікації, адаптованої до місцевого ринку праці. Крім того, недостатня підтримка з боку органів місцевої влади щодо житлових умов і соціальної інтеграції створює бар'єри для повноцінного включення в громаду. Психологічний аспект, зокрема, пов'язаний із пережитими травмами та почуттям ізольованості, що ускладнює процес адаптації до нових умов.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ СПРИЯННЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНТЕГРАЦІЇ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ У ТЕРИТОРІАЛЬНУ ГРОМАДУ МІСТА ЇХ ПЕРЕБУВАННЯ

3.1. Зарубіжний досвід інтеграції внутрішньо переміщених осіб у територіальні громади міст їх поточного перебування

Проблема внутрішньо переміщених осіб та окупації територій, з якою зіштовхнулась Україна, не є унікальною, оскільки подібні питання були й залишаються актуальними для таких країн, як Грузія, Молдова, Азербайджан і Вірменія. Огляд досвіду цих держав, відображеного в їхніх нормативно-правових актах, дозволяє умовно поділити політику підтримки вимушених переселенців на кілька основних груп, кожна з яких спрямована на вирішення конкретних проблем, що виникають внаслідок переміщення населення та окупації територій:

1. Забезпечення внутрішньо переміщених осіб тимчасовим та постійним житлом є однією з основних проблем, що виникають при вимушеному переселенні. Досвід інших країн, зокрема Грузії, Молдови, Азербайджану та Вірменії, свідчить про схожі підходи до вирішення цього питання. Вони передбачають надання тимчасового житла з наявного житлового фонду, а також організацію поселень у спеціально створених тимчасових містечках чи адміністративних будівлях.

Щодо постійного житла, існують два основні напрямки. Перший полягає в розселенні переселенців у спеціально побудованих котеджних містечках або відремонтованих квартирах, часто в сільській місцевості або в містах з низькою щільністю населення. Таке житло оснащується мінімальними побутовими приладами та меблями. Згідно з законодавством цих країн, таке житло зберігає статус муніципального і надається у власність до відновлення контролю на окупованих територіях та відбудови пошкодженого житла.

Другий напрям передбачає надання грошових компенсацій за зруйноване або частково зруйноване житло, а також безвідсоткових позик для придбання нового. Наприклад, у Грузії розмір компенсацій становив близько 10 000 доларів США, а в Молдові компенсація відповідала ринковій вартості втраченого житла [19].

2. Забезпечення прав зайнятості внутрішньо переміщених осіб є критично важливим для їх інтеграції в нові громади та вирішення матеріальних проблем. На жаль, українське законодавство не містить чітких положень щодо забезпечення та збереження прав зайнятості для тимчасових переселенців, що ускладнює процес їх соціальної адаптації. Однак досвід інших країн свідчить про важливість збереження існуючих форм стимулювання зайнятості та соціальної допомоги у зв'язку з безробіттям [19].

У більшості країн передбачено спрощення процедур працевлаштування для переселенців, зокрема для осіб, які не мають трудової книжки. Крім того, спеціальні програми відновлення трудового стажу для незаконно звільнених осіб сприяють їхньому поверненню на ринок праці. Як форма стимулювання самозайнятості, в багатьох країнах переселенцям надаються безкоштовні сільськогосподарські ділянки для ведення особистого господарства. Ці кроки дозволяють забезпечити зайнятість переселенців, що в свою чергу позитивно впливає на їх матеріальне забезпечення та стабільність у новому середовищі.

3. Надання грошової матеріальної допомоги є важливим інструментом підтримки найуразливіших верств населення, серед яких пенсіонери, особи з інвалідністю, багатодітні сім'ї та інші категорії. Досвід країн, які зіткнулися з проблемою вимушеного переселення, свідчить про важливість цього заходу. Наприклад, у Грузії законодавство передбачає надання одноразової грошової допомоги у розмірі 200 ларі кожній сім'ї, що отримує нове житло, а також допомогу у розмірі 100 ларі на початку навчального року для дітей шкільного віку.

У Азербайджані більш адресно надається підтримка у вигляді регулярної або одноразової допомоги у формі продовольчих та промислових товарів. З метою підтримки належного рівня життя переселенців в усіх країнах запроваджено систему податкових пільг та часткових компенсацій вартості комунальних послуг.

Зокрема, у Грузії вимушені переселенці звільняються від сплати податків на державну власність, що передана їм у користування, а також на компенсації, отримані в рамках програми приватизації. В Азербайджані існує система компенсацій за оплату комунальних послуг і послуг зв'язку, а також звільнення від сплати прибуткового податку та державного мита, зокрема під час переоформлення та відновлення документів. Ці заходи сприяють соціальній адаптації переселенців та збереженню їхнього мінімального рівня доходу [19].

4. Проблеми соціального забезпечення в більшості країн вирішуються на основі існуючих соціальних гарантій, із дотриманням прав переселенців на безкоштовну середню освіту, медичне обслуговування та пенсійне забезпечення. Винятком є Азербайджан, де система соціальних послуг для переселенців доповнюється спеціальними заходами. Так, школярі серед вимушених переселенців отримують підручники і шкільне приладдя безкоштовно. Для студентів вищих навчальних закладів Азербайджану існує програма компенсації вартості навчання в державних навчальних закладах, а також надаються пільги для оплати навчання в приватних навчальних установах. Ці додаткові заходи підтримують соціальну інтеграцію вимушених переселенців та сприяють їхній адаптації в нових умовах.

5. Інституціональне забезпечення вирішення проблем переселенців є важливою складовою реалізації проектів підтримки тимчасових переселенців, оскільки воно потребує не лише нормативно-правового та фінансового підґрунтя, а й чіткої організаційної структури. В Україні наразі відсутній централізований державний орган, який би комплексно координував політику щодо вирішення проблем вимушених переселенців. Досвід інших країн демонструє необхідність створення таких органів. Наприклад, у Грузії існує окреме Міністерство у справах вимушеного переміщення з окупованих територій, а в Азербайджані функціонує Державний комітет з роботи з особами, які вимушено покинули свої місця постійного проживання. Такі інститути виконують функцію координації заходів та забезпечення комплексного підходу до вирішення проблем переселенців, що значно підвищує ефективність політики в цій сфері [3].

6. Забезпечення умов для повернення до попередніх місць проживання є питанням, яке може стати актуальним у майбутньому, після завершення бойових дій та деокупації територій. Більшість вимушених переселенців, з часом, можуть виявити бажання повернутися до своїх домівок. Однак, враховуючи пошкодження або знищення частини житлових будинків та інфраструктури міст і селищ прифронтових територій, залишається важливим питанням реалізація програм відновлення регіональної інфраструктури та житлового фонду. У цьому контексті досвід інших країн передбачає надання можливості повернення приватних об'єктів нерухомості власникам, надання одноразової державної допомоги для відновлення житла у випадку його повного знищення, а також компенсацію частки вартості на придбання або будівництво нового житла для осіб, які втратили свої помешкання [5].

Враховуючи та систематизуючи закордонний досвід, окремі ініціативи українського уряду та громадських організацій, можна стверджувати, що для України сьогодні є надзвичайно важливим впровадження збалансованої комплексної політики, яка охоплюватиме всі аспекти життя вимушених переселенців. У цьому контексті необхідно реалізувати систему заходів, що забезпечать підтримку переселенців у всіх сферах їхнього життя, включаючи житло, зайнятість, соціальне забезпечення, освіту та медичне обслуговування, а також інші ключові потреби, що допоможуть успішно інтегрувати їх у нові умови проживання.

Сформуємо рекомендації щодо успішної інтеграції внутрішньо переміщених осіб у територіальні громади міст їх поточного перебування на основі зарубіжного досвіду:

1) Створення центрів підтримки ВПО. Запровадження багатофункціональних центрів, які надають консультації з юридичних, соціальних, медичних питань та допомагають з адаптацією в новому місці. Такий підхід успішно застосовується в країнах Європейського Союзу та Канаді.

2) Підтримка в працевлаштуванні. Введення програм з перенавчання та перекваліфікації для ВПО, а також надання субсидій або податкових пільг для

підприємств, що створюють робочі місця для них. Цей підхід використовувався в Німеччині, де робочі місця для біженців були підтримані державними програмами.

3) Житлове забезпечення: Забезпечення ВПО можливістю орендувати або придбати житло на пільгових умовах, зокрема через субсидії на оренду або допомогу на придбання житла. Такий досвід реалізовано в Швеції, де переселенці мають право на соціальне житло з адаптованими умовами.

4) Соціальна інтеграція та культурна адаптація: Організація культурних та освітніх програм для переселенців, що сприяють їх адаптації до місцевої культури та традицій. Важливим аспектом є також організація мовних курсів. Досвід Австрії показує, як важливим є інтеграційний курс, який включає в себе мовну підготовку та соціальні інтеграційні програми.

5) Психологічна підтримка: Створення програм психологічної підтримки для осіб, які пережили травми війни, що є важливим етапом інтеграції. Подібний досвід існує в країнах, таких як Норвегія та Фінляндія, де в спеціалізованих центрах надається підтримка людям, що зазнали психологічних травм через конфлікти.

6) Інтеграція через освіту: Забезпечення рівного доступу до освіти для дітей ВПО через включення їх до загальноосвітніх шкіл з можливістю отримання додаткової мовної та культурної підтримки. Виходячи з досвіду Великобританії, важливо створити освітні програми, які враховують специфіку життя ВПО.

7) Залучення місцевих громад до процесу інтеграції: Поширення інформації серед місцевих жителів про права ВПО та механізми підтримки, а також організація волонтерських ініціатив, що сприяють взаєморозумінню та підтримці. Цей підхід є важливою частиною досвіду Франції, де громадські організації активно співпрацюють з місцевими органами влади у питаннях інтеграції

Завдяки цим заходам можна забезпечити більш ефективну інтеграцію переселенців у нові регіони та підвищити їх соціальну стабільність у умовах війни.

Для успішної інтеграції ВПО в територіальні громади необхідно враховувати конкретні потреби та профілі переселенців у кожному регіоні, застосовуючи локалізовані стратегії. Важливо інтегрувати участь місцевої влади, громадянського суспільства та приватного сектору.

3.2. Стратегії забезпечення інтеграції внутрішньо переміщених осіб в територіальні громади міст їх перебування

Забезпечення ефективної інтеграції вимушених переселенців (ВПО) вимагає комплексного підходу, що передбачає розробку та впровадження політичних, соціальних і економічних стратегій. Ці заходи повинні бути спрямовані на підтримку ВПО, сприяння їхній адаптації та інтеграції в життя громади. Важливо не лише вирішувати безпосередні потреби, такі як забезпечення житлом, освіта, медичне обслуговування та зайнятість, а й приділяти увагу питанням соціальної адаптації та психологічної підтримки, що є фундаментом для створення стійких та інтегрованих громад [63].

Для того, щоб люди з постраждалих громад залишилися в цих громадах і могли розвиватися в довгостроковій перспективі, важливо, щоб кожен з них мав можливість знайти свою нішу. Для забезпечення успішної інтеграції вимушених переселенців необхідно, щоб стратегія розвитку громади враховувала також і специфічні потреби ВПО, створюючи умови для їх адаптації та активної участі в економічному і соціальному житті громади [58].

Розглянемо три рівні завдань регіональної політики щодо підтримки та інтеграції внутрішньо переміщених осіб:

- перший рівень – тимчасове розміщення та створення задовільних умов для проживання на новій території. Цей етап передбачає забезпечення житлом, базовими умовами для побуту та доступом до необхідних соціальних послуг, що дозволяє переселенцям адаптуватися до нових умов;
- другий рівень – максимальне залучення людського капіталу ВПО в рамках регіональної економіки. На цьому етапі важливо забезпечити переселенцям можливості для працевлаштування, розвитку професійних навичок і участі в економічному житті регіону. Це включає надання

доступу до програм перекваліфікації, створення робочих місць та сприяння розвитку місцевих підприємств;

- третій рівень – інтеграція ВПО в соціальне життя громади, посилення згуртованості між місцевим населенням та переселенцями. Цей рівень передбачає активне залучення ВПО до громадських ініціатив, культурних, освітніх і соціальних програм, що сприяють зміцненню міжгромадських зв'язків, підвищенню соціальної згуртованості та формуванню взаємної підтримки [63].

Інтеграція внутрішньо переміщених осіб (ВПО) в територіальні громади в умовах воєнного стану є складним і багатограним процесом, що потребує реалізації ефективних стратегій на різних рівнях. Ці стратегії можна поділити на три основні аспекти, кожен з яких є важливим для забезпечення успішної інтеграції ВПО:

1) Політичний аспект – включає розробку та впровадження політик, спрямованих на захист прав ВПО, забезпечення їх доступу до основних соціальних послуг та правових гарантій, а також на створення умов для їх включення в управлінські процеси на місцевому рівні. Політичні стратегії повинні зосереджуватися на стабільності та розвитку регіональних інституцій, здатних підтримати вимушених переселенців у довгостроковій перспективі.

2) Соціальний аспект – передбачає забезпечення соціальної адаптації ВПО, включаючи надання доступу до освіти, медичних послуг, психологічної підтримки та інтеграції у соціальні мережі громади. Стратегії соціальної інтеграції повинні бути спрямовані на розвиток взаєморозуміння між місцевим населенням та переселенцями, створення умов для їх спільного життя та підтримки соціальної згуртованості.

3) Економічний аспект – полягає в активному залученні ВПО до економічного життя громади через створення робочих місць, підтримку підприємництва та розвитку локальних ініціатив. Важливо створити умови для перекваліфікації, професійного навчання та сприяння трудовій мобільності, що дозволить ВПО стати повноцінними учасниками економіки на місцевому рівні.

Таким чином, для успішної інтеграції ВПО необхідно здійснити комплексний підхід, орієнтуючись на політичні, соціальні та економічні аспекти, що взаємодіють і доповнюють один одного [60].

Зазначені стратегії є необхідними не лише для вирішення нагальних потреб внутрішньо переміщених осіб (ВПО), але й для забезпечення їх довгострокової адаптації та інтеграції в громаду. Цей процес має важливе значення для відновлення та розвитку постраждалих регіонів, оскільки включає у себе не лише підтримку ВПО, а й сприяння соціальній згуртованості та економічному відродженню.

Практичне втілення зазначених стратегій потребує тісної взаємодії між урядовими установами, міжнародними організаціями, неурядовими організаціями та місцевими громадами. Це забезпечить належну координацію дій на всіх рівнях і допоможе спрямувати ресурси та підтримку до найпотрібніших напрямків.

Аналізуючи діючу Стратегію державної політики щодо внутрішнього переміщення на період до 2025 року, затверджену Кабінетом Міністрів України 7 квітня 2023 року, можна зазначити, що вона орієнтована на вдосконалення державної політики у сфері переміщення осіб, зокрема громадян України, іноземців та осіб без громадянства, які перебувають на законних підставах на території України [51].

Повномасштабна агресія Російської Федерації, розпочата 24 лютого 2022 року, спричинила масові внутрішні переміщення громадян України. Це поставило перед державою нові виклики, що потребували оновлення механізмів інтеграції внутрішньо переміщених осіб (ВПО) до приймаючих територіальних громад. У зв'язку з цим виникла потреба в адаптації існуючих підходів та запровадженні нових інструментів для забезпечення ефективної підтримки ВПО[51].

Стратегія містить всі етапи внутрішнього переміщення, починаючи з евакуації та завершуючи підтримкою безпечного повернення до покинутих місць проживання. Основні стратегічні цілі включають:

- реагування держави на виклики внутрішнього переміщення, забезпечення оперативного реагування на потреби ВПО;

- організація безпечної евакуації громадян із небезпечних районів та надання необхідної гуманітарної допомоги;
- адаптація ВПО на новому місці проживання, створення умов для їх соціальної та економічної інтеграції;
- інтеграція ВПО в приймаючих територіальних громадах, сприяння їх активній участі в житті громад;
- підтримка безпечного повернення до покинутих місць проживання та сприяння реінтеграції на звільнених територіях[51].

Враховуючи нові умови, що склалися внаслідок збройної агресії, а також значну кількість осіб, які потребують соціальних послуг, необхідно постійно удосконалювати механізми інтеграції ВПО, зокрема через оновлення існуючих підходів та забезпечення їх ефективної адаптації до приймаючих громад.

Під час реалізації Стратегію державної політики щодо внутрішнього переміщення на період до 2025 року були виявлені певні недоліки, які потребують коригування:

- декларативність завдань. Багато завдань, визначених Стратегією, мають декларативний характер і не містять конкретних механізмів реалізації. Це обмежує ефективність впровадження заходів та забезпечення реальної підтримки ВПО;
- недостатня адаптація до нових викликів. Враховуючи масштабну агресію Російської Федерації, що розпочалася в 2022 році, з'явилися нові виклики, що потребують оперативної адаптації державної політики. Однак не всі положення Стратегії змогли швидко реагувати на ці зміни, що вимагає перегляду;
- обмежена ефективність реалізації. Аналіз виконання Стратегії показав, що не всі заплановані заходи були реалізовані вчасно та з належною якістю. Це може бути пов'язано з недостатньою координацією між державними органами, місцевими владними структурами та іншими зацікавленими сторонами;

- брак фінансових ресурсів. Реалізація заходів Стратегії зіштовхувалася з проблемою недостатнього фінансування, що ускладнювало виконання запланованих ініціатив та негативно впливало на їх якість та швидкість виконання;
- відсутність системної оцінки потреб ВПО: Впровадження системи періодичної оцінки потреб ВПО є важливим завданням Стратегії. Проте на практиці така система не була достатньо ефективно реалізована, що ускладнює адаптацію політики до змінних потреб внутрішньо переміщених осіб [51].

Урахування вказаних недоліків є необхідним для подальшого вдосконалення державної політики щодо підтримки внутрішньо переміщених осіб та забезпечення їхніх прав і потреб у майбутньому.

Подолання викликів інтеграції ВПО в умовах воєнного стану вимагає комплексного підходу, інноваційних рішень та створення нових форм співпраці між усіма учасниками процесу. Тільки за таких умов можна не лише забезпечити успішну інтеграцію ВПО, але й побудувати сталі основи для соціальної згуртованості, економічного розвитку та довгострокового відновлення постраждалих територій [19].

Реалізація запропонованих рекомендацій може стати важливим кроком у процесі інтеграції внутрішньо переміщених осіб (ВПО) в територіальні громади, забезпечуючи їхню соціальну та економічну стабільність. Зокрема:

1) Розробка гнучких стратегій, базованих на потребах ВПО та ресурсах громад є важливою для успішної адаптації. Індивідуалізація інтеграційних планів дозволяє враховувати специфічні потреби кожної особи, що значно підвищує ефективність заходів. Це включає не лише пошук житла та працевлаштування, але й забезпечення доступу до навчання та медичних послуг, що є важливими для створення стабільного та незалежного життя ВПО.

2) Налагодження співпраці між центральним урядом, місцевими органами самоврядування, міжнародними організаціями, організаціями громадянського суспільства та громадськістю є ключовим фактором для успішної інтеграції.

Спільна робота та обмін ресурсами, знаннями та досвідом дозволяє створити більш ефективні механізми підтримки. Міжнародні організації можуть надавати фінансування та експертну підтримку, тоді як місцеві громади та волонтери забезпечують практичну підтримку на місцях, що дозволяє швидше адаптувати ВПО до нового середовища [51].

3) Комунікаційні заходи для сприяння соціальній згуртованості відіграють важливу роль у створенні позитивного ставлення до ВПО серед місцевого населення. Інформаційні кампанії, спрямовані на руйнування стереотипів та упереджень щодо переселенців, сприятимуть формуванню відкритого та інклюзивного середовища. Залучення місцевих жителів до волонтерської діяльності та соціальних проектів допоможе зміцнити взаєморозуміння та посилить соціальну згуртованість.

4) Створення психологічно комфортного середовища є важливим для успішної інтеграції ВПО, оскільки багато переселенців стикаються з травмами через втрату домівки та переміщення. Забезпечення ефективної психосоціальної підтримки допоможе їм відновитися та адаптуватися до нових умов. Створення спільних соціальних і економічних програм, де ВПО можуть внести свій вклад, дозволяє не лише вирішити практичні проблеми, але й сприяє формуванню відносин на основі взаємоповаги і співпраці[19].

Успішна інтеграція ВПО залежить від комплексного підходу, де всі аспекти від психологічної підтримки до економічної адаптації мають бути враховані, щоб забезпечити сталий розвиток як для переселенців, так і для приймаючих громад.

Необхідно адаптувати стратегії інтеграції внутрішньо переміщених осіб (ВПО) відповідно до специфічних потреб і характеристик переселенців у кожному окремому регіоні. Це вимагає застосування локалізованого підходу, орієнтованого на конкретну ситуацію, що включає в себе регіональні стратегії. Універсального методу інтеграції ВПО не існує, що підкреслює важливість врахування думок постраждалого населення та залучення до процесу інтеграції місцевих органів влади, громадських організацій і приватного сектору.

Розглянемо напрями удосконалення інтеграції внутрішньо переміщених осіб у територіальну громаду міста Львів:

- необхідно забезпечити координацію між органами влади, медичними установами та громадськими організаціями для боротьби з наслідками війни, такими як перебої в постачанні ресурсів і зростання злочинності;
- потрібно враховувати різні досвід ВПО та корінних жителів, сприяти консолідації суспільства через обговорення питань справедливості та пошук спільних цінностей;
- відновлення довіри у громадах потребує ініціатив для підтримки відкритого діалогу, зміцнення комунікаційних мереж та стимулювання взаєморозуміння, що є важливим для згуртованості суспільства.

Інтеграція ВПО повинна ґрунтуватися на цих принципах, щоб забезпечити соціальну стабільність і довгостроковий мирний розвиток України [19].

Отже, інтеграція ВПО є не лише викликом, а й можливістю для розвитку та зміцнення територіальних громад. Реалізація гнучких стратегій, заснованих на реальних потребах ВПО та ресурсах громад, а також активна співпраця всіх зацікавлених сторін можуть стати ключем до створення інклюзивного та стійкого суспільства, готового до відновлення після наслідків війни та подальшого розвитку.

3.3. Обґрунтування основних положень нормативних документів щодо результативного забезпечення інтеграції внутрішньо переміщених осіб у територіальну громаду міста Львів

Інтеграція внутрішньо переміщених осіб (ВПО) у територіальну громаду є ключовим аспектом державної політики, спрямованим на забезпечення соціальної єдності та розвитку громад. Для ефективного впровадження цієї політики розроблено низку нормативно-правових документів, які визначають основні напрямки та механізми інтеграції ВПО:

1) Законодавство про права ВПО. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» визначає правовий статус ВПО, їхні основні права та гарантії. Цей закон є базовим документом, що регулює питання соціального захисту, працевлаштування, освіти та медичного обслуговування для ВПО [8].

2) Стратегії інтеграції ВПО. Урядові документи, такі як «Стратегія інтеграції внутрішньо переміщених осіб та впровадження довгострокових рішень щодо внутрішнього переміщення на період до 2020 року» та «Стратегія державної політики щодо внутрішнього переміщення на період до 2025 року», окреслюють напрямки та заходи для соціально-економічної інтеграції ВПО, включаючи доступ до житла, працевлаштування, освіти та медичних послуг.

3) Місцеві програми підтримки ВПО. Міста, зокрема Львів, розробляють власні програми підтримки ВПО, які враховують специфічні потреби місцевих громад. Ці програми можуть включати надання житла, соціальні виплати, освітні та медичні послуги для ВПО [51].

4) Міжнародні стандарти та рекомендації. Документи, такі як «Путівник по законодавству щодо прав та обов'язків внутрішньо переміщених осіб в Україні», надають інформацію про міжнародні стандарти та практики інтеграції ВПО, що можуть бути адаптовані до українських умов.

Ці нормативно-правові акти формують основу для комплексного підходу до інтеграції ВПО, забезпечуючи їхні права та сприяючи адаптації в нових громадах

Аналіз існуючих документів виявляє кілька напрямків, які потребують удосконалення:

- уточнення критеріїв та процедур визнання статусу ВПО. Необхідно вдосконалити механізми реєстрації ВПО, щоб забезпечити точність даних та уникнути дублювання. Це включає уточнення критеріїв визнання статусу, спрощення процедур реєстрації та забезпечення доступу до відповідних державних реєстрів;
- покращення доступу до соціальних та правових послуг. ВПО часто стикаються з труднощами у доступі до соціальних виплат, медичних

послуг та правової допомоги. Рекомендується впровадити механізми, які забезпечать надання цих послуг за місцем фактичного проживання ВПО, без необхідності постійної реєстрації за новим місцем;

- підтримка працевлаштування та економічної самостійності. ВПО потребують підтримки у працевлаштуванні та розвитку підприємницької діяльності. Рекомендується розробити програми, які стимулюють бізнес-ініціативи серед ВПО, надають фінансову та консультативну підтримку для започаткування власної справи;
- адаптація освітніх та культурних програм. Для успішної інтеграції ВПО важливо забезпечити доступ до освіти та культурних заходів, які сприятимуть адаптації та соціалізації. Рекомендується розробити програми, які враховують специфічні потреби ВПО, зокрема для дітей та молоді;
- залучення місцевих громад до процесу інтеграції. Успішна інтеграція ВПО потребує активної участі місцевих громад. Рекомендується проводити інформаційні кампанії, спрямовані на підвищення обізнаності про права та потреби ВПО, а також створювати платформи для взаємодії між місцевими жителями та ВПО [8].

Впровадження цих удосконалень вимагатиме комплексного підходу, включаючи законодавчі ініціативи, зміни в адміністративних процедурах та активну участь громадськості. Крім того, важливо забезпечити ефективну координацію між державними органами, місцевими властями та громадськими організаціями для досягнення сталого результату.

Незважаючи на значні зусилля, спрямовані на інтеграцію внутрішньо переміщених осіб (ВПО) у місті Львів, існують певні аспекти, які потребують удосконалень для досягнення більш ефективних результатів. За результатами аналізу наявних досліджень та практик, можна виділити наступні напрямки:

1) Розширення можливостей участі ВПО у місцевому самоврядуванні: Забезпечення внутрішньо переміщених осіб можливістю брати участь у вирішенні місцевих справ є важливим елементом їхньої адаптації та інтеграції. Проте через

недосконалість законодавства, конституційні права таких осіб, зокрема право брати участь у виборах та референдумах, обмежені. Для покращення ситуації рекомендується розглянути можливість внесення змін до законодавства, що дозволить ВПО брати участь у місцевих виборах та референдумах, а також організувати інформаційні кампанії, що інформуватимуть ВПО про їхні права та можливості участі у місцевому самоврядуванні.

2) Покращення механізмів реалізації житлових прав ВПО: Забезпечення ВПО житлом є однією з найгостріших проблем для цієї категорії осіб. Враховуючи ситуацію, необхідно розвивати державні програми підтримки, зокрема розширити програми фінансової допомоги для придбання або оренди житла, а також для компенсації за втрачене житло. Важливим є також співробітництво з місцевими забудовниками та створення умов для залучення приватних інвесторів до будівництва доступного житла для ВПО.

3) Підвищення ефективності працевлаштування та професійної адаптації ВПО: В економічному аспекті важливим є забезпечення ВПО можливостями для працевлаштування та розвитку професійних навичок. Для цього слід розширити програми професійного навчання, орієнтуючи їх на потреби місцевого ринку праці, особливо в таких сферах, як ІТ, туризм та послуги. Також необхідно сприяти підприємництву серед ВПО, надаючи консультаційну та фінансову підтримку для започаткування власної справи.

4) Покращення доступу до медичних та соціальних послуг: Для забезпечення належних умов для адаптації ВПО до нових умов проживання, важливо створити умови для доступу до медичних та соціальних послуг. Необхідно розширити мережу медичних закладів, зокрема для надання психологічної підтримки, а також впровадити практику залучення соціальних працівників, які надаватимуть ВПО інформаційну та практичну допомогу.

5) Сприяння культурній інтеграції та соціальній згуртованості: Важливою складовою інтеграції є культурна адаптація та зміцнення соціальної згуртованості. Для цього слід організовувати спільні культурні заходи, такі як фестивалі та виставки, що сприятимуть обміну культурними традиціями. Крім того, необхідно

розвивати громадські центри, де ВПО та місцеві жителі могли б спільно проводити час, обговорювати актуальні питання та працювати над спільними проектами [].64

Впровадження зазначених заходів вимагає комплексного підходу, залучення ресурсів з державного та місцевого бюджетів, а також активної участі громадських організацій та бізнесу. Лише за умови скоординованих дій усіх зацікавлених сторін можна досягти стійкої та ефективної інтеграції ВПО у територіальну громаду міста Львів.

Основні положення нормативних документів щодо інтеграції внутрішньо переміщених осіб (ВПО) у територіальну громаду міста Львів спрямовані на забезпечення їхнього соціального захисту, доступу до житла, працевлаштування та медичних послуг, а також на підтримку культурної адаптації. Однак для досягнення більш ефективних результатів необхідно вдосконалити законодавчу базу, розширити програми підтримки, посилити участь ВПО у місцевому самоврядуванні та сприяти соціальній згуртованості через культурні та громадські ініціативи.

ВИСНОВКИ

1. Внутрішньо переміщені особи – це люди, які змушені залишити свої домівки через політичні, соціальні, економічні чи екологічні причини, щоб уникнути порушень прав людини, воєнних конфліктів чи жорстокого поводження. Вони потребують правового та соціального захисту з боку держави. При цьому ВПО володіють значним людським потенціалом, який може бути використаний як додатковий ресурс для розвитку місцевих громад і всієї країни. Інтеграція ж є процесом активної взаємодії всіх учасників – як самих переселенців, так і членів приймаючих громад.

2. Нормативно-правові засади інтеграції внутрішньо переміщених осіб у міста включають ряд державних та міжнародних правових актів, серед яких основними є Конституція України, Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» та інші. Система законодавчих актів, зокрема, закони про статус внутрішньо переміщених осіб, а також програми соціальної та економічної адаптації, сприяють інтеграції переселенців через надання житлових умов, соціальних гарантій, доступу до медичних послуг і працевлаштування. Однак, ефективність цих механізмів залежить від належної реалізації на місцевому рівні, зокрема від забезпечення координації між державними органами, місцевими громадами та неурядовими організаціями.

3. Основними методами оцінки потреб внутрішньо переміщених осіб є: вивчення офіційних статистичних даних; проведення опитувань впо та комунікація з ними, експертні опитування, аналіз документів. Комплексний підхід до оцінки різноманітних потреб ВПО, що включає використання різних методів і джерел даних, а також врахування специфіки та труднощів комунікації з цими особами, дозволяє досягти більш точного розуміння їхньої ситуації. Такий підхід сприяє адаптації соціальних послуг та підтримки до реальних потреб ВПО, забезпечуючи ефективнішу і цілеспрямовану допомогу.

4. Львівська область стала одним із ключових прихистків для внутрішньо переміщених осіб (ВПО) з інших регіонів України. В 2022-2024 роках спостерігається зменшення чисельності ВПО в місті з 109 тис. до 95,4 тис. осіб обумовлено, зокрема, високими орендними цінами на житло, що створює труднощі для переселенців у пошуку доступного житла. Водночас, переважно жінки та діти складають основну частину переселенців, що ставить перед органами місцевої влади завдання щодо розробки соціальних програм для їхньої інтеграції. Враховуючи високий рівень фінансової вразливості, необхідно звернути увагу на забезпечення ВПО доступним житлом та створення умов для їхнього працевлаштування.

5. Дослідження потреб внутрішньо переміщених осіб в м. Львів та Львівській області показало, що серед матеріальних потреб найбільшу актуальність для респондентів має фінансова підтримка. Серед нематеріальних потреб особливо важливим є отримання інформації про наявну та доступну допомогу, яка вже надається. Інтеграція в місцеву громаду, доступ до церкви за власним віросповіданням та психологічна підтримка є важливими для невеликої частки ВПО.

6. Основні проблеми інтеграції внутрішньо переміщених осіб (ВПО) у територіальну громаду міста Львів пов'язані з економічними, соціальними та психологічними аспектами. Перш за все, багато ВПО стикаються з труднощами у працевлаштуванні через відсутність досвіду або кваліфікації, адаптованої до місцевого ринку праці. Крім того, недостатня підтримка з боку органів місцевої влади щодо житлових умов і соціальної інтеграції створює бар'єри для повноцінного включення в громаду. Психологічний аспект, зокрема, пов'язаний із пережитими травмами та почуттям ізольованості, що ускладнює процес адаптації до нових умов.

7. Зарубіжний досвід інтеграції внутрішньо переміщених осіб в територіальні громади міст їх перебування показує важливість комплексного підходу, що включає як соціальну підтримку, так і економічну адаптацію. У багатьох країнах для успішної інтеграції ВПО створюються спеціальні програми,

що охоплюють житлове забезпечення, освіту, медичну допомогу, а також підтримку в пошуку роботи. В Україні, враховуючи великий потік ВПО через конфлікт на сході та внаслідок війни, такий досвід може бути корисним для поліпшення існуючих програм інтеграції. Однак для цього необхідно удосконалити механізми фінансування та координації між місцевими органами влади, громадськими організаціями та міжнародними партнерами для досягнення сталих результатів у соціальній та економічній інтеграції ВПО в громадах.

8. Основні положення нормативних документів щодо інтеграції внутрішньо переміщених осіб (ВПО) у територіальну громаду міста Львів спрямовані на забезпечення їхнього соціального захисту, доступу до житла, працевлаштування та медичних послуг, а також на підтримку культурної адаптації. Однак для досягнення більш ефективних результатів необхідно вдосконалити законодавчу базу, розширити програми підтримки, посилити участь ВПО у місцевому самоврядуванні та сприяти соціальній згуртованості через культурні та громадські ініціативи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналітична довідка за результатами опитування внутрішньо переміщених осіб Львівської області.
URL: https://drive.google.com/file/d/13pAFtLHeO2gCr5IY8ri_SbdqjZL4zgj/view?fbclid=IwY2xjawJkB75leHRuA2FlbQIxMAABHqMPI9FayTxsBAnfotw3ozKIDA6aDZHil67XtoP5_U8hllXbOA4Oy7YMC701_aem_bQYdu-9Nd2YV5gC2XxwMNw (дата звернення: 01.04.2025).
2. Аналітичний звіт за результатами фокус-групового дослідження «Інтеграція внутрішньо переміщених осіб у приймаючих громадах». 47 с.
3. Борисенко В. Адаптаційні процеси в середовищі внутрішньо переміщених осіб в Україні під час російсько-української війни у XXI столітті. *Народна творчість та етнологія*. 2023. № 4 (400). С. 29–38.
4. Галіахметов І.А. Змістова характеристика прав внутрішньо переміщених осіб та хост-територіальних громад. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 4. С. 63-68.
5. Гевчук Н., Данилюк О. Дослідження соціальної інтеграції внутрішньо переміщених осіб у територіальні громади. *Ввічливість. Humanitas*. 2024. № (2). С. 16–23.
6. Дотримання соціально-економічних прав ВПО у Львівській області від 20.10.2023. URL: <https://dialog.lviv.ua/wp-content/uploads/2023/11/Prezentatsiya-Sofiy.pdf> (дата звернення: 01.04.2025).
7. Дотримання соціально-економічних прав ВПО: опитування у 10 громадах Львівщини. URL: <https://dialog.lviv.ua/dotrimannya-sotsialno-ekonomichnih-prav-vpo-opituvannya-u-10-gromadah-lvivshhini/> (дата звернення: 01.04.2025).
8. Закірова С. Нова «Стратегія інтеграції внутрішньо переміщених осіб»: аналіз і застереження експертів і фахівців. *Громадська думка про правотворення*. 2021. № 17. С. 4-16.

9. Закон України «Про безоплатну правничу допомогу» від 02.06.2011 № 3460-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17#Text> (дата звернення: 01.04.2025).

10. Закон України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» від 08.07.2011 № 3671-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3671-17#Text> (дата звернення: 01.04.2025).

11. Закон України «Про Державний реєстр виборців» від 22.02.2007 № 698-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-16#Text> (дата звернення: 01.04.2025).

12. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» № 1706-VII від 20 жовтня 2014 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text> (дата звернення: 01.04.2025).

13. Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» від 15.04.2014 № 1207-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text> (дата звернення: 01.04.2025).

14. Закон України «Про іпотеку» від 05.06.2003 № 898-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-15#Text> (дата звернення: 01.04.2025).

15. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 01.04.2025).

16. Закон України «Про соціальні послуги» від 17.01.2019 № 2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> (дата звернення: 01.04.2025).

17. Закон України «Про споживче кредитування» від 15.11.2016 № 1734-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1734-19#Text> (дата звернення: 01.04.2025).

18. Інтеграція внутрішньо переміщених осіб у територіальні громади: діагностика стану та механізми забезпечення: монографія / О.Ф. Новікова, В.П. Антонюк, О.В. Панькова та ін.; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. Київ, 2018. 244 с.

19. Інтеграція переселенців: як закордонний досвід може допомогти Україні? Кейс Грузії. URL: <https://shotam.info/intehratsiia-pereselentsiv-iak-zakordonnyy-dosvid-mozhe-dopomohty-ukraini-keys-hruzii/> (дата звернення: 01.04.2025).

20. Катастрофічна ситуація. 80% дітей-переселенців не навчаються у Львові. Львівський портал. URL: <https://portal.lviv.ua/news/2024/08/22/u-lvovi-80-ditej-pereselentsiv-ne-vchatsia> Катастрофічна ситуація. 80% дітей-переселенців не навчаються у Львові. Львівський портал. URL: <https://portal.lviv.ua/news/2024/08/22/u-lvovi-80-ditej-pereselentsiv-ne-vchatsia>

21. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 01.04.2025).

22. Легеза Ю.О., Шевирталов В.С. Публічне управління процесами соціальної інтеграції внутрішньо переміщених осіб в Україні. Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права. 2023. № 1. С.125-128.

23. Логвинова М. О. До питання про чинники розміщення внутрішньо переміщених осіб зі Сходу України. *Науковий вісник Харківського державного університету. Серія «Географічні науки»*. 2019. № 10. С.27-33.

24. Максимовська Н.О. Соціальна робота з інтеграції внутрішньо переміщених осіб у соціальнокультурне середовище міської громади. *Socionпростір*. № 7 (2018). С. 64–66.

25. Михайлич О.В. Особливості соціальної адаптації та інтеграції внутрішньо переміщених осіб в Україні. Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики. 2023. № 10. С. 99-107.

26. Мультисекторальне дослідження потреб та гуманітарного реагування у Львівській області. 2022. URL: <https://data.unhcr.org/en/documents/details/99433> (дата звернення: 01.04.2025).

27. Наливайко І. Роль держави у забезпеченні соціальних стандартів та гарантій: теоретико-правові аспекти та світовий досвід. *Науковий вісник*

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2023. № 2. С. 151–155.

28. Николаєва В., Карташова С. Місця тимчасового перебування внутрішньо-переміщених осіб: організація та виклики. *Ввічливість. Humanitas*. 2024. № (5). С. 46–54.

29. Овчаренко Л., Федорюк Л. Економічна самостійність внутрішньо-переміщених осіб та їх вплив на економічну безпеку. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2023. № 8 (08). С. 99-104.

30. Оцінка потреб та можливостей зайнятості внутрішньо переміщених осіб в Україні: узагальнення результатів дослідження та рекомендації Ч Міжнародна організація праці. Група технічної підтримки з питань гідної праці та Бюро МОП для країн Центральної та Східної Європи - Будапешт, МОП, 2016. 95 с.

31. Оцінювання потреб внутрішньо переміщених осіб у територіальних громадах Львівської області. 2022. URL: <https://dialog.lviv.ua/analitichna-zapiska-otsinyuvannya-potreb-vpo-u-teritorialnih-gromadah-lvivskoyi-oblasti/> (дата звернення: 01.04.2025).

32. Пашенко Ю., Путінцев А. Адаптація внутрішньо переміщених осіб в регіонах України : сутність, поняття, підходи. *Економіка. Фінанси. Менеджмент : Актуальні питання науки і практики*. 2019. № 9. С. 110–121.

33. Питання внутрішньо переміщених осіб (ВПО). Урядовий контактний центр. URL: <https://ukc.gov.ua/knowledge/ponyattya-vnutrishno-peremishhenoyi-osoby/> (дата звернення: 01.04.2025).

34. Повернутись додому: Експрес- картування потреб та очікувань ВПО у Львівській області. Аналітична записка (2022). 38 с. URL: <https://www.irf.ua/publication/povernutys-dodomu-ekspres-kartuvannya-potreb-ta-ochikuvan-vpo-u-lvivskij-oblasti-analitychna-zapyska-2022/> (дата звернення: 01.04.2025).

35. Погуляйло Т.О. Проблеми внутрішньо переміщених осіб: трансформаційні зміни. *Габітус*. 2019. № 10. С. 77-83.

36. Погуляйло Т.О. Ресурсний підхід у дослідженні адаптації внутрішньо переселених осіб у приймаючих громадах України. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2021. № 1(49). С. 44-50.

37. Поліщук В., Олексюк Н., Бачинська О. Інтеграція внутрішньо переміщених осіб у приймаючі громади: соціально-економічний аспект. *Управління змінами та інновації*. 2023. № (6). С. 5-9.

38. Постанова КМУ «Деякі заходи з формування фондів житла, призначеного для тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб» від 29.04.2022 № 495. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/495-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.04.2025).

39. Постанова КМУ «Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам» від 20.03.2022 № 332. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/332-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.04.2025).

40. Постанова КМУ «Деякі питання здійснення соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам» від 08.06.2016 № 365. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/365-2016-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.04.2025).

41. Постанова КМУ «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо виплат пенсії та грошової допомоги внутрішньо переміщеним особам та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України» від 25.03.2022 № 363. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/363-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.04.2025).

42. Постанова КМУ «Про затвердження Порядку надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, зокрема на оплату житлово-комунальних послуг» від 01.10.2014 № 505. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/505-2014-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.04.2025).

43. Постанова КМУ «Про затвердження порядку реєстрації, перереєстрації зареєстрованих безробітних та ведення обліку осіб, які шукають роботу» № 446 від 30 березня 2023 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/446-2023-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.04.2025).

44. Постанова КМУ «Про затвердження порядку формування фондів житла для тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб і порядку надання в тимчасове користування житлових приміщень з фондів житла для тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб» № 582 від 26 червня 2019 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/582-2019-%D0%BF> (дата звернення: 01.04.2025).

45. Постанова КМУ «Про надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг» від 01.10.2014 № 505. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/365-2016-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.04.2025).

46. Постанова КМУ «Про облік внутрішньо переміщених осіб» від 01.10.2014 № 509. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/509-2014-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.04.2025).

47. Потреби внутрішньо переміщених осіб Аналітичний огляд за результатами оцінки 2024 р. URL: https://sociocon.org/wp-content/uploads/2025/02/Zvit_Otsinka_potreb_VPO.pdf (дата звернення: 01.04.2025).

48. Пульча Д.О. Моніторинг та оцінка потреб ВПО. Очікування та перспективи повернення на постійне місце проживання. *ECONOMICS: time realities*. 2023. № 4 (68). С. 61-68.

49. Розпорядження КМУ «Питання соціального забезпечення громадян України, які переміщуються з тимчасово окупованої території та районів проведення антитерористичної операції» №588-р від 11 червня 2014 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/588-2014-%D1%80#Text> (дата звернення: 01.04.2025).

50. Розпорядження КМУ «Про затвердження переліку адміністративно-територіальних одиниць, на території яких надається допомога застрахованим особам в рамках Програми «єПідтримка» від 6 березня 2022 року № 204. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/204-2022-%D1%80#Text> (дата звернення: 01.04.2025).

51. Розпорядження КМУ «Про схвалення Стратегії державної політики щодо внутрішнього переміщення на період до 2025 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2023 - 2025 роках» від 7 квітня 2023 р. N 312-р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/KR230312?an=4> (дата звернення: 01.04.2025).

52. Самолюк Н.М., Грішнова О.А., Панькова О.В., Юрчик Г.М., Мазур Н.О., Кроль В.В., Рощик І.І. Оцінка потреб внутрішньо переміщених осіб (ВПО), державних інструментів їх забезпечення, проблем та можливостей суспільної інтеграції ВПО в нове соціальне середовище (науково-аналітична доповідь). Рівне, 2023. 71 с.

53. Селіхов Д. А. Механізм забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб органами місцевого самоврядування. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 4. С. 34-39.

54. Селіхов Д.А. Правові основи соціального захисту внутрішньо переміщених осіб. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2024. № 84. С. 103-108.

55. Семигіна Т., Марухнич Л. Оцінка потреб внутрішньо переміщених осіб: методи та виклики. *Матеріали конференцій МЦНД*, (14.06.2024; Суми, Україна), 2024. С. 74–76.

56. Смаль В. Дослідження «Внутрішньо переміщені особи: соціальна та економічна інтеграція в приймаючих громадах». Київ, 2016. URL: http://pleddg.org.ua/wp-content/uploads/2016/05/IDP_REPORT_PLEDDG_edited_09.06.2016.pdf. (дата звернення: 01.04.2025).

57. Соловийов Є. Інформаційне забезпечення механізму інтеграції внутрішньо переміщених осіб. *Молодий вчений*. 2019. № 8 (72). С. 130-135.

58. Стратегії інтеграції ВПО у приймаючі громади. URL: <https://www.irf.ua/strategiyi-integracziyi-vpo-u-pryjmayuchi-gromady/> (дата звернення: 01.04.2025).
59. Таранцов Є. Ю., Гребенюк Д. І., Валика Н. В. Психологічні особливості адаптації та інтеграції в громади внутрішньо переміщених осіб. *Journal of Psychology Research*. 2024. № 30 (13). С. 90-100.
60. Торяник В. О. Правові засади інтеграції (реінтеграції) внутрішньо переміщених осіб і громадян, які тимчасово перемістилися за кордон : дис. ... д-ра філософії : 081. Суми, 2024. 235 с.
61. Федоренко О. Теоретична модель соціальної інтеграції внутрішньо переміщених осіб у громаду. *Соціальна робота*. 2018. № 1 (3). С. 17-22.
62. Химинець, В. В., Головка А.А. Засади соціальної та економічної інтеграції внутрішньо переміщених осіб. *Стратегічна панорама*. 2022. № 2. С. 68-75.
63. Шапошникова І. В., Пристай І. Р. Стратегії та виклики інтеграції внутрішньо переміщених осіб у територіальних громадах в умовах воєнного стану. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування*. 2024. № (11). URL: <https://www.reicst.com.ua/pmtl/article/view/2024-11-02-04/2024-11-02-04> (дата звернення: 01.04.2025).
64. Шелевер Н.В., Пішта В.І. Захист соціальних прав внутрішньо переміщених осіб під час війни в Україні. 2024. № 7. С. 72-74.
65. УВКБ ООН. URL: <https://www.unhcr.org/ua/overview> (дата звернення: 01.04.2025).
66. Berkman L.F. et al. From social integration to health: Durkheim in the new millennium. *Social Science & Medicine* . 2000. Vol. 51. P. 843–857.
67. Bernard W.S. The Integration of Immigrants in the United States. *International Migration Review*. 1967. Vol. 1. № 2. P. 23–33.
68. Harrell-Bond B. *Imposing Aid: Emergency Assistance to Refugees*. New York: Oxford University Press, 1986. 470 p.

69. Mendola D., Pera A. Vulnerability of refugees: Some reflections on definitions and measurement practices. *International Migration*. 2022. № 60(5). P. 108-121.
70. Nalyvaiko L., Orieshkova O. Internally displaced persons: theoretical and legal aspects. Human rights as a base for the implementation of european legal values in ukraine and the republic of poland in the context of civil society development: collective monograph. lublin: izdevnieciba "baltija publishing. 2019. P. 268–291.
71. UNCHR. Report of the Representative of the Secretary-General on Internally Displaced Persons: Guiding Principles on Internal Displacement. UN doc. E/CN.4/1998/53/Add.2: 1998. URL: <https://www.ohchr.org/en/special-procedures/> sr- (дата звернення: 01.04.2025).
72. Vrečer N. Living in Limbo: Integration of Forced Migrants from Bosnia and Herzegovina in Slovenia. *Journal of Refugee Studies*. 2010. Vol. 23. № 4. P. 484–502.
73. DTM Ukraine – Oblast Profiles – General Population Survey, Round 13 (June 2023). URL: <https://dtm.iom.int/reports/dtm-ukraine-oblast-profiles-general-population-survey-round-13-june-2023?close=true> (дата звернення: 01.04.2025).

ДОДАТКИ

Додаток А

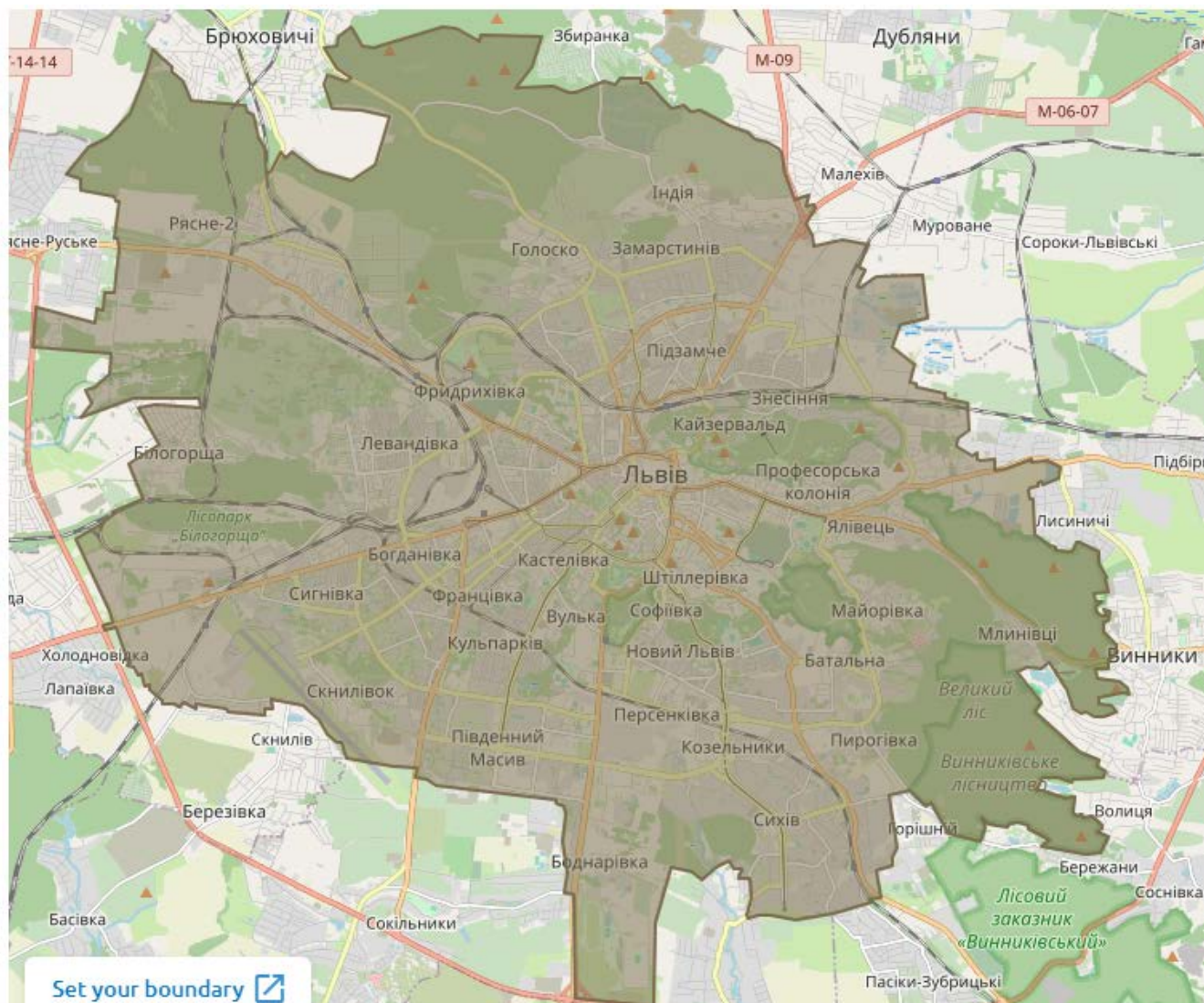

Рисунок А.1 - Карта м. Львів

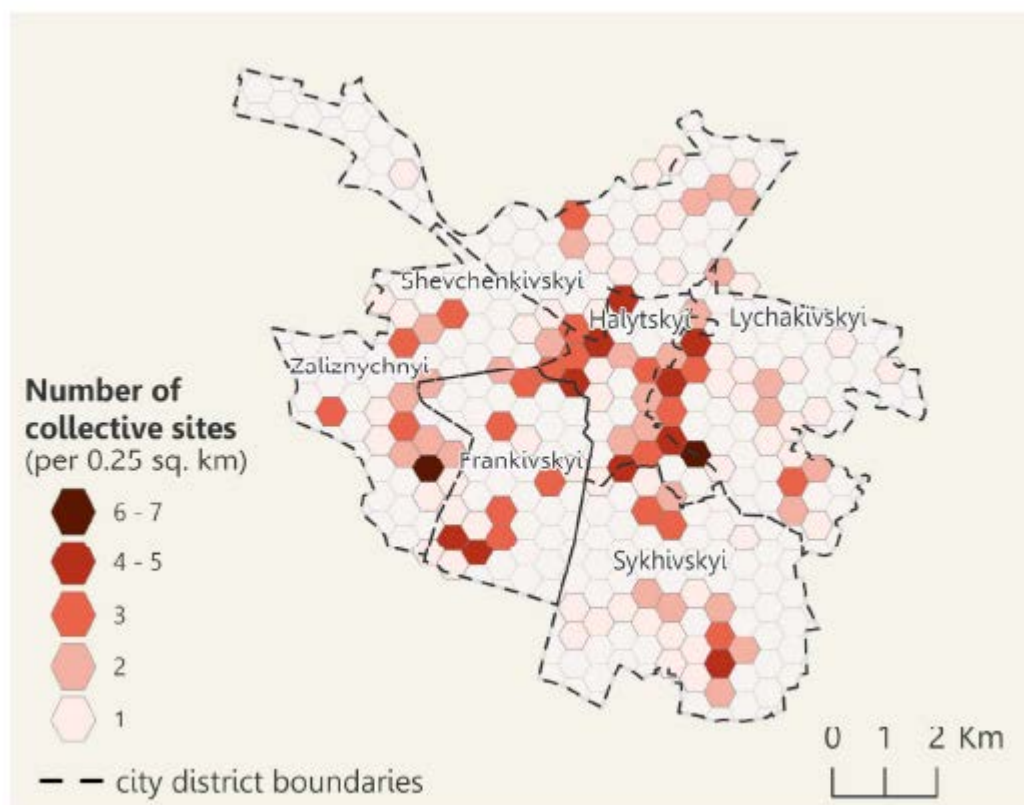

Рисунок Б.1 - Картографування колективних центрів розміщення ВПО у межах м. Львів

Звіт подібності

метадані

Назва організації
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman KNEU
Заголовок
«Розроблення напрямів подальшої інтеграції внутрішньо переміщених осіб у міста їх поточного перебування»
Автор
Науковий керівник / Експерт
Петровський Антон ВячеславовичДоктор економічних наук, професор Оболенський Олексій Юрійович
підрозділ
кафедра регіоналістики і туризму

Обсяг знайдених подібностей

Коефіцієнт подібності визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах. Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

Тривога

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про МОЖЛИВІ маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв	В	4
Інтервали	A→	0
Мікропробіли		78
Білі знаки	§	0
Парафрази (SmartMarks)	a	210

Подібності за списком джерел

Нижче наведений список джерел. В цьому списку є джерела із різних баз даних. Колір тексту означає в якому джерелі він був знайдений. Ці джерела і значення Коефіцієнту Подібності не відображають прямого плагіату. Необхідно відкрити кожне джерело і проаналізувати зміст і правильність оформлення джерела.

10 найдовших фраз			Колір тексту
ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)	
1	http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/download/310749/301959/718060	75 0.42 %	
2	КУРСОВА РОБОТА СОЦ АДАПТАЦІЯ (2).docx 7/7/2023 Sumy State University (Кафедра психології, політології та соціокультурних технологій)	60 0.34 %	
3	https://rac.org.ua/uploads/content/636/files/displacedpersonsneedsivregionfinalua.pdf	41 0.23 %	

ЗГОДА на обробку персональних даних

Я, Петровський Антон Вячеславович (прізвище, ім'я, по батькові)
народився(лася) «25» Листопада 2002 року, бакалавр кафедри
економіка міста та урбаністика денної форми навчання факультету маркетингу
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана,
освітньо-професійної програми економіка міста та урбаністика

відповідно до Закону України «Про захист персональних даних» від
1 червня 2010 року № 2297-УІ, шляхом підписання цього тексту, даю згоду
Київському національному економічному університету імені Вадима Гетьмана та
Міністерству освіти і науки України на обробку моїх персональних даних:
прізвище, ім'я, по-батькові, дату народження, місце та форму навчання, з метою
забезпечення реалізації адміністративно-правових відносин, відносин у сфері
бухгалтерського і податкового обліку з метою здійснення заходів щодо виявлення
та запобігання плагіату.

Також даю свою згоду на зберігання бакалаврської дипломної роботи в
електронному архіві (інституційний репозитарій) Університету та її розміщення в
інформаційних базах даних, що використовуються для перевірки робіт на наявність
академічного плагіату.

Мої персональні дані, на обробку яких я даю цю згоду, можуть бути передані
третім особам тільки у випадках, передбачених законодавством України.

«____» травня 2025 року

(підпис)

Петровський А.В.
(прізвище та ініціали)

Супровідна інформація **
до кваліфікаційної роботи здобувача вищої освіти
для її передачі до Наукової бібліотеки імені М. В. Довнар-Запольського

Автор (прізвище ім'я, по батькові (повністю), (мовою оригіналу та англ. мовою)	Петровський Антон Вячеславович Petrovskiy Anton Vyacheslavovich
Назва кваліфікаційної роботи (мовою оригіналу та англ. мовою)	Розроблення напрямів подальшої інтеграції внутрішньо переміщених осіб у міста їх поточного перебування
Ключові слова (5-7) (мовою оригіналу та англ. мовою)	внутрішньо-переміщені особи, інтеграція, місто, територіальна громада, економіко-соціальні потреби internally displaced persons, integration, city, territorial community, economic and social needs.
Науковий керівник (прізвище, ім'я, по батькові (повністю)(мовою оригіналу та англ. мовою)	Оболєнський Олексій Юрійович Obolenskiy Oleksiy Yuriyovich
Факультет, випускова кафедра (мовою оригіналу та англ. мовою)	Факультет маркетингу, кафедра регіоналістики і туризму Faculty of Marketing, Department of Regional Studies and Tourism
Освітня програма (мовою оригіналу та англ. мовою)	Економіка міста та урбаністика The Economy of the City and Urban Studies
Мова (основна мова матеріалу)	Українська
Рівень вищої освіти (перший (бакалаврський), другий (магістерський))	Перший (бакалаврський)
Дата захисту	10-11.06.2025